

KETTUTYTÖISTÄ KANSALAISAKTIVISTEIKSI

**OIKEUTTA ELÄIMILLE-JÄRJESTÖN TOIMINNAN TALLENTUMINEN KANSAN
ARKISTOON**

Pro gradu
Arkistohallinnan maisteriohjelma
Etnologia
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
2017
Anna Malin

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Historian ja etnologian laitos
Tekijä – Author Anna Malin	
Työn nimi – Title Kettutyöstä kansalaisaktivistiksi – Oikeutta eläimille -järjestön toiminnan tallentuminen Kansan Arkistoon	
Oppiaine – Subject Etnologia	Työn laji – Level Pro gradu
Aika – Month and year Toukokuu 2017	Sivumäärä – Number of pages 68
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Pro gradu -tutkielmani tarkastelee neljän Oikeutta eläimille -järjestössä toimineen aktivistin muistoja eläinoikeusliikkeen yhteisöllisyydestä ja kuvauksia heidän omasta identiteetistään. Lisäksi käsitelen Oikeutta eläimille -järjestön tulevaa aineistoluovutusta Kansan Arkistoon ja siihen liittyviä tallennus- ja tutkimuseettisiä kysymyksiä.</p> <p>Tutkimusaineistoni koostuu aktivistien kanssa tekemistäni teemahaastatteluista sekä Kansan Arkiston teettämän arkistokyselyn tuloksista. Käsittelemäni teemat nousivat itse aineistosta eli haastatteluista. Analyysini teoreettinen viitekehys asettuu muistitietotutkimuksen selittävän ja ymmärtävän näkökulman välimaastoon. Arkistoluovutuksen erityispiirteitä analysoin pohtimalla, minkälaista arkistoaainestoa ruohonjuuritason järjestöjen kaltaiset ryhmät tuottavat, minkälaisiin arkistoihin ne tallentuvat ja minkälaisia käyttöetiikan kysymyksiä aineiston tallennuksessa on otettava huomioon.</p> <p>Aineistoni kautta ilmeni, että eläinoikeusaktivismi on vaikuttanut voimakkaasti kaikkien haastateltujen identiteettiin ja elämänvalintoihin. Etenkin veganismi on aiheuttanut alussa kiistoja perheenjäsenien kanssa. Ystäväpiiri ja sosiaaliset suhteet koostuvat haastatelluilla lähes yksinomaan muista aktivisteista. Kolme neljästä haastatellusta on omistanut elämänsä täysin eläinoikeustoiminnalle. Eläinoikeusliikkeeseen yleisesti yhdistettyjen alakulttuurien kuten anarkismin ja punk-liikkeen näkyvyyden koettiin nykypäivänä olevan vähäistä. Eläinten oikeuksien puolustamista perustellaan vahvalla käsityksellä oikeasta ja väärästä. Myös eläinoikeusfilofia on vaikuttanut monen informantin eettiseen ajatteluun. Eläinten oikeuksien puolesta taistellaan myös laittomin keinoin. Yleisin laittoman toiminnan muoto on salakuvaaminen eläintiloilla. Salakuvien myötä eläinoikeusliike nousi vuonna 2007 median kiinnostuksen keskiöön, mutta alun innostuksen jälkeen median kiinnostusta on ollut vaikea pitää yllä.</p> <p>Haastatellut kokivat eläinoikeusliikkeen erittäin tiiviinä ja turvallisenä yhteisönä. Haastatteluissa ei ilmennyt muistoja syrjinnästä, ja erilaiset vähemmistöt koettiin hyväksytyiksi. Eläinoikeusleirit korostuivat sekä identiteettiä että yhteisöllisyyttä koskevissa muistoissa: lähes kaikki kokivat leireillä olleen motivoiva vaikutus omaan aktivismiin. Muistoissa eläinoikeusliikkeen toiminnasta korostuivat katukampanjat ja salakuvaaminen. Katukampanjat koettiin pääosin positiivisina muistoina, vaikka väkivallan uhka oli jossain määrin läsnä. Salakuvaamiseen liittyi niin negatiivisia kuin positiivisiakin kokemuksia. Salakuvaamisen raskaus korostui muistoissa: vaihtuvuus kuvaajien keskuudessa on suuri, mutta mukana on myös useita pitkään kuvanneita henkilöitä. Tutkimukseni yksityiskohtaisimmat muistot liittyvät juuri salakuvaamiseen.</p> <p>Arkistoluovutus Kansan Arkistolle on aineistonsa laadun suhteen poikkeuksellinen. Arkistoon tallennettuna salakuvausmateriaali on ainutlaatuista niin Suomen kuin Oikeutta eläimille -järjestön historiassa, sillä kuvat kartoittavat ensimmäistä kertaa suomalaisten tuotantotilojen olosuhteita. Toinen merkittävä piirre tässä aineistoluovutuksessa on tutkimusetiikka. Haastatteluissani puhuvat aktivistit ovat osallistuneet laittomaan toimintaan, joten kaikkien henkilötiedot on anonymisoitu. Eläinoikeusliike on poliisin seurannassa, joten aineiston tutkimusluvut tulee säätää erityisen huolellisesti.</p> <p>Tutkimustulosteni valossa Oikeutta eläimille-järjestön toimijoiden tutkimus muistitiedon kautta on ollut hedelmällistä. Järjestön toiminnan tutkimusta on mahdollista jatkaa etnologisesta näkökulmasta vielä monin tavoin.</p>	
Asiasanat – Keywords eläinoikeusliike, aktivismi, veganismi, identiteetti, yhteisöllisyys, muistot, muistitietotutkimus, arkistotiede, tutkimusetiikka	
Säilytyspaikka – Depository Historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	5
1.1 Varhaisempi tutkimus aiheesta	6
1.2 Tutkimuskysymys.....	9
2. AINEISTO JA METODIT.....	10
2.1 Haastattelut	10
2.2 Kenttätyö ja osallistuva havainnointi	11
2.3 Eläinoikeusaktiivisuuden näkyvyys suomalaisissa arkistoissa	14
2.4 Tutkijan rooli	15
3. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTIA.....	17
3.1 Muistitieto.....	17
3.2 Eläinoikeusjärjestöjen toiminnan tallennus.....	19
3.3 Eläinoikeusliikkeen yhteiskunnallinen merkitys.....	20
3.4 Arkaluontoisen arkistomateriaalin käyttöetiikka.....	21
4. IDENTITEETTI.....	23
4.1 Suhtautuminen eläimiin ennen eläinoikeustoimintaa.....	23
4.2 Mukaan eläinoikeustoimintaan.....	24
4.3 Suhtautuminen eläimiin verrattuna kanssaihmiin.....	26
4.4 Eläinten oikeudet ja eläinoikeusfilosofia.....	26
4.5 Aktiivisuuden vaikutukset ihmissuhteisiin ja elämänvalintoihin.....	29
4.6 Alakulttuurit eläinoikeusliikkeessä	35
4.7 Sukupuolten merkitys ja vähemmistöjen näkyvyys eläinoikeusliikkeessä	36
4.8 Eläinoikeusliike ja media	39
5. YHTEISÖLLISYYS	41
5.1 Katukampanjat ja mielenosoitukset.....	41
5.2 Salakuvaaminen.....	45
5.3 Yhteisöllisyyden merkitys eläinoikeusliikkeessä	52
5.4 Eläinoikeusleirit.....	54

6. PÄÄTÄNTÖ	57
6.1 Eläinoikeusliike suomalaisissa arkistoissa	57
6.2. Eläinoikeusliike ja identiteetti	58
6.3 Toiminta ja yhteisöllisyys eläinoikeusliikkeessä.....	60
6.4 Etnologisen eläinoikeustutkimuksen mahdollisuuksia.....	62
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	64
Haastattelut	64
Internet-sivut.....	64
Sanomalehdet	65
Kirjallisuus	65
Liite: Haastattelurunko.....	68

1. JOHDANTO

Eläinoikeusfilosofiaan pohjautuvan aktivismin tavoitteena on yhteiskunta, jossa eläimiä ei käytetä lainkaan ihmisten hyvinvoinnin välikappaleena. Tähän eläinoikeusliike pyrkii tiedottamalla eläintuotannon epäkohdista, eläimiin kohdistuvien julmuuksien esiintuonnilla sekä vegaaniseen elämäntapaan kannustamalla (Oikeutta eläimille 2015). Perinteinen eläinsuojelutoiminta on länsimaissa tutumpi ja vanhempi ilmiö. Vaikka eläinsuojelutoiminnan tavoitteet ovat nykyään osittain samat eläinoikeusfilosofian kanssa vaikkapa suhtautumisessa turkistarhaukseen, ovat liikkeet silti eri kannoilla erityisesti eläintuotannon välttämättömyydestä. Tämän eron korostaminen on tärkeää, sillä eläinoikeusliike sekoitetaan edelleenkin helposti siitä aatemaailmaltaan huomattavasti eroavaan eläinsuojelutoimintaan.

Aatehistoriallisesti moderni eläinoikeusfilosofia sijoittuu 1800-luvun Eurooppaan, joten sillä ei ole yhtenäistä ideologista pohjaa eteläaasialaisten, eläimiin myötätuntoisesti suhtautuvien uskontojen, kuten buddhalaisuuden tai jainalaisuuden kanssa. Lewis Gompertz perusteli eläinsuojelua ensimmäisenä moraalista ja loogista argumenteista käsin teoksessaan *Moral Inquiries* vuonna 1824 (Vilka 1998: 71). Ensimmäinen selkeästi eläinsuojeluyhdistyksiä radikaalimpi järjestö *Society of Animal Rights* perustettiin Yhdysvalloissa vuonna 1959 (Vilka 1996: 63–65). Suomeen moderni eläinoikeusliike rantautui 1990-luvun alussa. Oikeutta eläimille -järjestö (jatkossa OE) perustettiin vuonna 1995.

Miksi eläinoikeusaktivistien tutkimus on yhteiskunnallisesti merkittävää? Viimeisen parin vuoden aikana Suomeenkin hurjalla intensiteetillä rantautunut kiinnostus ruuan alkuperästä ja eläinten asemasta yhteiskunnassa kertoo siitä, että eläinoikeusaktivistien pitkäjänteinen työ alkaa kantaa hedelmää. Ilmastonmuutoksen edetessä on jouduttu myöntämään, että nykyinen ruuantuotanto on kestäväntä kehitystä niin ekologisesti kuin eettisestikin. Eläinoikeusaktivistit ottavat eläintiloilla kuvatuilla videoillaan kantaa nykytilanteeseen, ja tarjoavat vaihtoehtona veganismia. Vuosittain suositaan kasvattava Vegaanihaaste-kampanja on OE:n ja Vegaaniliiton yhteistyössä järjestämä (Vegaanihaaste).

Helsingin Sanomat haastatteli aiheesta eläinoikeusfilosofi Elisa Aaltolaa huhtikuussa 2017. Artikkelissa kiteytettiin Suomen yllättänyt vegaanibuumi seuraavasti:

Toissa vuonna ilmestyi Eläimet yhteiskunnassa -kirja, jonka Aaltola toimitti yhdessä Sami Kedon kanssa. Se osui otolliseen hetkeen, jossa keskustelu eläinten oikeuksista ja lihansyönnin välttelystä oli muutenkin kiihtymässä. Kunnes viime vuonna jysähti. Suomessa metsästettiin nyhtökauraa niin raivokkaasti, että sen vitsailtiin kuolevan sukupuuttoon. Puolueräkisteriin merkittiin eläinoikeuspuolue, ja sosiaalisessa mediassa ihasteltiin Linnan juhlien vegaanisia cocktailpaloja. (Helsingin Sanomat 23.4.2017)

Aikanaan radikaaleina ja uhkaavinakin pidetyt ruohonjuurijärjestöt ovat muutamassa vuodessa luoneet nahkansa salonkikelpoisiksi kansalaisjärjestöiksi, jotka vaikuttavat toiminnallaan jo merkittävästi suomalaisten kulutustottumuksiin. Eläinoikeusjärjestöt ovat konkreettisesti muuttamassa maailmaa, ja tulevaisuudessa vastaavanlaisten toimijoiden vaikutukset todennäköisesti vain kasvavat. On tärkeää, että yhteiskuntaamme näin voimakkaasti vaikuttavia ruohonjuurijärjestöjä ja niiden laittomiakin toimintatapoja tutkitaan. Tärkeää on myös se, että niiden tuottamia aineistoja tallennetaan asianmukaisesti kulttuurihistoriallisiin arkistoihin.

1.1 Varhaisempi tutkimus aiheesta

Eläinoikeusliike nykyisessä muodossaan on ollut osa myös suomalaista ruohonjuuriaktivismia 1990-luvun alkuvuosista saakka (Vilka 1996: 67). Suorasukainen aatesuunta, joka perinteisen eläinsuojeluideologian sijaan vaatikin eläimille oikeuksia, oli tuon ajan Suomessa jotain täysin ennennäkemätöntä. 1970-luvun ympäristöradikalismia edustanut Kojjärvi-liike oli toteuttanut aikoinaan kansalaistottelemattomuustempauksia, mutta suomalainen eläinoikeusliike astui julkisuuden valokeilaan kohun saattelemana. Keväällä 1995 media raportoi isoin otsikoin ensimmäisistä Suomessa tehdyistä turkistarhaiskuista ja kiinnijääneistä aktivisteista, jotka lehdistö nimesi pian ”kettutyöiksi” (Luukka 1998: 55, Juppi 2004: 155).

Suomen uutta eläinoikeusliikettä on tutkittu 1990-luvulta saakka, eli aiheeseen tartuttiin melko pian liikkeen esiinnousun myötä. Ympäristöfilosofi Leena Vilka on kirjoittanut eläinoikeusaktivisteista, mutta hänen teoksensa ovat erikoistuneet lähinnä eläinoikeusfilosofioiden esittelyyn sekä eläinten tietoisuustutkimukseen, eikä niissä käsitellä

eläinoikeusaktivismi kuin yleisellä tasolla. (Ks. Vilkkä 1996, 1998.)

Vanhin ja samalla tähän mennessä kattavin yhteisötutkimus suomalaista eläinoikeusaktivisteista on Panu Luukan valtio-opin pro gradu vuodelta 1998, jolloin esimerkiksi internetin merkitys maailmassa oli paljon nykyistä suppeampi ja kommunikointi- ja vaikutuskeinot pitkälti toisenlaisia kuin nykyään (Luukka 1998). Myös itse aktivistien ikäjakauma oli 1990-luvun lopulla vielä kovin nuorisopainotteinen, kun taas tänä päivänä omien havaintojeni mukaan moni eläinoikeusliikkeen aktiiveista on jo keski-ikäinen ja elämäntilanteet ovat hyvinkin vaihtelevia. Aikaisemmissa tutkimuksissa on usein käytetty metodina etnografiaa, mutta selvästi etnologista tutkimusta eläinoikeusaktivistien arjesta ei Suomessa ole tehty. Lähimmäksi omaa tutkimuskysymystäni asettuvat muutamat sosiologian oppinnäytteet ja tutkimusartikkelit (Ks. esim. Malm 2011, Lundbom 2009).

Suomalaiset tutkijat kiinnostuivat eläinoikeusaktivisteista laajemmin vuosituhannen vaihteessa, eli juuri kun mediamyrsky ensimmäisten turkistarhaiskujen ympärillä oli huipussaan. Tutkimuksia tuolta ajalta löytyy runsaasti niin pro gradu- kuin väitöskirjatutkimusten muodossa (YKES). Onkin hieman yllättävää, että eläinoikeusliikkeiden tutkimus on kuitenkin tänä päivänä verrattain vähäistä, ja se on keskittynyt tarkastelemaan yleensä joko ihmisen ja eläinten suhdetta tai eläinoikeusaktivismia osana laajempaa marginaalitason kansalaistoimintaa. Suurin osa aiemmasta aihetta käsittelevästä tutkimuksesta ajoittuu jo aiemmin mainitsemaani vuosituhannen vaihteeseen, ja yksinomaan eläinoikeusaktivisteja käsitteleviä tuoreita tutkimuksia löytyy valitettavan vähän.

Eläinoikeusliike on tänä päivänä ajankohtainen tutkimusaihe, sillä monet 1990-luvulla vaikuttaneet nuoret aktivistit ovat edelleen mukana toiminnassa, ja aktivismin muodot ovat ajan myötä monipuolistuneet valtavasti. Suomalainen eläinoikeusliike pääsi median valokeilaan aivan uudella tavalla kolme vuotta sitten, kun eräs aktivisti julkaisi paljastuskirjan suomalaisista eläintiloista (Lundqvist 2014). Tällainen toimija ei sovi edelleen vallalla olevan käsitykseen tyypillisestä nuoresta radikaalitoimijasta, vaan kyseessä on maisterintutkinnon suorittanut tutkija, jonka vaikutuskanavana toimii paljon aiempaa laajemman yleisön tavoittava akateeminen tutkimus. Aktivistien tavat tuoda julki kantaansa ovat nykypäivänä jo hyvin kaukana 1990-luvun suuttumusta herättäneistä turkistarhaiskuista.

Eläinoikeusaktivismiin vaikutuskeinot ovat kokeneet useita muutoksia, mutta sen päämäärä eli

eläinten vapauttaminen ihmiselle alisteisesta asemasta on edelleen muuttumaton. Alkuaikojen vastakkainasettelut ovat monessa suhteessa lientyneet. Radikaalista eläinoikeusliikkeestä 1990-luvun alussa selvän pesäeron tehnyt, tuolloin vielä enemmän eläinsuojelua edustanut kansalaisjärjestö Animalia on nykyisillä turkistarhauksen vastaisilla kampanjoillaan jo selvästi lähentynyt eläinoikeusaktivisteja edustavan OE:n vaikutuskeinoja. Toisaalta OE:n toimintaperiaatteet ovat nykyään useammin rauhallisia katukampanjoita eläinmaskotteineen kuin aggressiivisia mielenosoituksia (Animalia ja Oikeutta eläimille [internet]). Vuodesta 2007 OE:n tiedotukseen on kuulunut oleellisesti myös salakuvaamisen kautta saadut videotallenteet tuotantotilojen eläinten olosuhteista. Meeri Sipilän tiedotusopin pro gradu ”*Kuvasta katsoo piinattu eläin*” *Eläinoikeusliikkeen media-aktivismi Tarhauskielto-kampanjassa talvella 2010* tarkastelee OE:n mediastrategiaa ja toimintatapojen muutosta verrattuna 1990-luvun eläinoikeusaktivismiin (Sipilä 2011). Pia Lundbom on tutkinut suomalaisen eläinoikeusliikkeen toimintatyylin muutosta laajemmin sosiologian väitöskirjassaan *Eläinten puolustajat – Suomalaisen eläinoikeusaktivismiin muuttuva poliittinen tyyli ja toiseus* (2016).

Internet on monipuolistanut myös OE:n kannattaman eettisen veganismin edistämistä. Hyvänä esimerkkinä toimintatapojen muutoksesta toimii jo aiemmin mainitsemani Vegaanihaaste-kampanja, jota OE on luotsannut menestyksekkäästi yhdessä Vegaaniliiton kanssa vuodesta 2014. Kampanja on ollut vuosi vuodelta suosituimpi, ja sen ansiosta kotimaisten, vegaanisten elintarvikkeiden kysyntä ja sitä kautta tarjonta on muutamassa vuodessa moninkertaistunut. Pari vuotta sitten sosiaalisessa mediassa nousi ilmiöksi Facebookin Sipsikaljavegaanit-ryhmä, joka keskittyi eettisen keskustelun ja veganismin terveysvaikutusten sijaan julistamaan vegaanisen herkuttelun ja ”mättöruoan” ilosanomaa (Facebook). Tänä päivänä ryhmässä on yli 40 000 jäsentä. Sipsikaljavegaanit huomioitiin laajalti myös lehdistössä, ja ryhmästä löytyy nykyään Wikipedia-sivusto (Wikipedia). OE:n yhteiskunnallinen vaikutus on siis jo merkittävällä tasolla.

Oikeutta eläimille -järjestön perustamisesta tulee tänä vuonna kuluneeksi 22 vuotta. Tässä tutkimuksessa tarjoan etnologisen näkökulman suomalaisen eläinoikeusaktivismiin vaiheisiin ja tämän päivän toimintatapoihin, aktivistien omien muistojen ja kertomusten kautta. Etnologia tutkii arkielämän kulttuuria sekä sen muutoksia, joten se soveltuu hyvin myös yhteiskunnallisten ja ideologisten liikkeiden ja niiden vaikutusten tutkimukseen. Järjestöjä voidaan tarkastella paitsi niiden toiminnan kautta, myös ihmisten luomina yhteisinä.

Etnologit ovat perinteisesti tutkineet juuri yhteisöjä.

1.2 Tutkimuskysymys

Millaiset motiivit kannustavat eläinoikeustoimintaan? Miten aktivismi on vaikuttanut arkeen ja elämänvalintoihin? Millaista on tuotantotilojen salakuvaaminen? Tutkimuksessani keskityn tarkastelemaan pääasiassa Oikeutta eläimille -järjestöön kuuluvia tai kuuluneita henkilöitä ja heidän muistojaan OE:n toiminnasta. Olen haastatellut neljää pitkän linjan aktivistia, joista kolme on edelleen kiinteästi mukana järjestön toiminnassa. Kiinnitän tutkimuksessani erityisesti huomiota kertomuksiin eläinoikeusaktivistien yhteisöllisyydestä sekä muistoihin järjestön toiminnasta, lähtien katukampanjoista ja edeten aina laittomaan toimintaan saakka. Lisäksi analysoin informanttien kuvauksia omasta identiteetistään aktivistina.

Eläinoikeusaktivistit ovat toiminnallaan aiheuttaneet voimakkaita tunnereaktioita sekä puolesta että vastaan. Vaikuttaa siltä, että varsinkin sanomalehdistön suhtautuminen eläinoikeusaktivisteihin on lyönyt liikkeessä toimiviin henkilöihin ekoterroristien ja jopa eläinräökkääjien leiman. Tämä mielikuva nousee usein esille tänäkin päivänä, kun eläinoikeusaktivismi nostetaan puheenaiheeksi lehdistössä tai muussa mediassa (Juppi 2004: 153–154). Vaikka eettinen, terveyshyötyjen sijaan eläinten oikeuksia korostava veganismi on eläinoikeusaktivistien suorasta vaikutuksesta ennennäkemättömän suosittua, istuu rikollisen leima tiukassa. Tammikuussa 2017 Keskustan kansanedustaja Mikko Kärnä vaati viranomaisilta selvitystä siitä, onko OE toimintamalliltaan mahdollisesti rikosjärjestö. Kärnä väitti järjestön osallistuneen luvallisen susijahdin häirintään Lapissa (*Helsingin Uutiset* 15.1.2017).

Kiinnostukseni aiheeseen kumpuaakin halusta kuulla aktivistien omaa ääntä. Haluan selvittää, miten oma yhteisö ja toiminta sen sisällä koetaan. Pitkään järjestössä mukana olleet ovat jo keski-ikäisiä, vaikka moni saattaa edelleen mieltää OE:n vihaisten kettutyttöjen aggressiiviseksi nuorisojärjestöksi.

Tutkimukseen liittyvä refleksiivinen paikantaminen on kulttuurintutkijalle välttämätöntä. Erityisesti itserefleksiivisyys on avainasemassa, kun tutkija selvittää omaa henkilökohtaista sitoumustaan tutkimuskohteeseen. Tämä seikka korostuu varsinkin kenttätöissä, jonka aikana

tutkijan on kyettävä arvioimaan rooliaan joko osana tutkittavaa yhteisöä tai sen ulkopuolella. (Fingerroos 2003.) Avaan omaa suhdettani eläinoikeusaktivismiin tarkemmin kappaleessa 2.5 *Tutkijan rooli*.

2. AINEISTO JA METODIT

Aloitin aineistokeruun syksyllä 2013, ja viimeisen haastattelun tein keväällä 2015. Osallistuin myös Oikeutta eläimille -järjestön leirille Ylöjärvellä joulukuussa 2013 ja havainnoin järjestön katukampanjaa Tampereen Keskustorilla keväällä 2014. Lopullinen aineistoni koostuu neljän henkilön haastattelusta. Useimmat ovat olleet mukana usean eri eläinoikeusjärjestön toiminnassa Suomessa. Kaikki informantit yhtä lukuun ottamatta ovat edelleen aktiivisesti mukana toiminnassa, osa on ollut OE:n alkuvuosista saakka. Jatkossa viittaaan OE:n lisäksi Eläinten vapautusrintamaan lyhenteellä EVR.

Informanttien aktivismin muodot vaihtelevat, ja osa on ollut mukana miltei kaikentyypisessä toiminnassa. Aineistosta nousee selkeästi esille kokemukset laittoman toiminnan aktivismista: suurin osa informanteista on osallistunut myös laittomaan toimintaan kuten salakuvauksiin eläintiloilla. Osa toimii aktiivisesti mukana OE:n tiedotus- ja kampanjatoiminnassa.

2.1 Haastattelut

Haastattelut toteutin väljinä teemahaastatteluina, ja kaikissa on käytetty pohjana tutkielmani liitteenä löytyvää haastattelurunkoa (Liite 1). Haastattelujen aikana keskusteltiin informantin päätymisestä mukaan eläinoikeustoimintaan ja sen vaikutuksista perhe- ja ystävyys-suhteisiin, elämänvalintoihin ja identiteettiin. Pääpaino haastatteluissa on kunkin haastateltavan omilla muistoilla. Lisäksi keskusteltiin OE:n vaiheista, jäsenrakenteesta, leiritoiminnasta sekä median ja eläinoikeusliikkeen suhteesta. Kysymyksiä on näin jälkikäteen pohdittuna turhankin paljon, mutta lähes kaikkien ympärille syntyi kuitenkin antoisaa keskustelua. Spontaaneja lisäkysymyksiä syntyi haastattelutilanteissa helposti, ja haastattelujen painopiste vaihteli aina haastateltavan mukaan.

Haastattelut toteutettiin yhtä lukuun ottamatta informanttien omissa kodeissa. Yhden haastattelun tein omassa kodissani, jonne kutsuin haastateltavan käymään. Oma koti haastatteluympäristönä toi mukanaan aivan omanlaisensa, rauhallisen ja keskustelulle erityisen avoimen tunnelman. Jotkut haastateltavat myös näyttivät minulle järjestötoiminnan kautta syntyneitä aineistoja: lehtiä, lentolehtisiä tai valokuvia. Osa pystyi kotinsa kautta kuvailemaan minulle tarkemmin elämäntapaansa tai -tilannettaan. Haastattelujen aikana joimme aina pullakahvit, mikä myös osaltaan toi haastatteluihin rennon ja dialogimaisen sävyn. Jokainen haastattelu on pituudeltaan yli 40 minuuttia, suurin osa yli tunnin. Kaikki tutkimuksessani käytetyt haastattelut on litteroitu.

2.2 Kenttätyö ja osallistuva havainnointi

Aloitin tutkimusprosessini kenttätyötutkimuksen kautta. Eläinoikeusjärjestöissä aktiivisesti toiminut tuttavani lähetti minulle Facebookin kautta linkin OE:n ja Vegaaniliiton yhdessä järjestämään eläinoikeustapahtumaan. Kaksipäiväinen tapahtuma järjestettiin Ylöjärvellä joulukuussa 2013 eräässä leirikeskuksessa, ja osallistuminen edellytti sitovaa ilmoittautumista sekä pientä maksua vastineeksi ruokatarjoilusta. En halunnut saapua paikalle yllättäen, vaan päätin ottaa järjestäjiin yhteyttä ja kertoa, että teen OE:sta tutkimusta ja haluaisin osallistua tapahtumaan tutkijana. Kerroin myös toiveestani löytää informanteja haastatteluihin. Järjestäjät vastasivat, että olen tervetullut.

Halusin osallistua tähän tapahtumaan myös siksi, että saisin monipuolisemman kuvan eläinoikeustoiminnasta. Minulla ei ollut minkäänlaista omakohtaista kokemusta järjestön jäsentapahtumista: olin käynyt 2000-luvulla muutamalla OE:n järjestämällä, veganismia tai tehotuotantoa käsittelevällä luennolla, mutta mitään syvällisempää tuntemusta minulla ei järjestön omista tapahtumista ennestään ollut. Kaksipäiväinen, eläinten oikeuksiin syventyvä ja kaikille avoin tapahtuma tuntui miltei välttämättömältä kokemukselta oman tutkimukseni kannalta. OE järjestää myös leirejä, mutta tämä tapahtuma oli luonteeltaan erilainen jo siksi, että se järjestettiin yhteistyönä Vegaaniliiton kanssa. Paikalle saapuneet nauttivat pienen osallistumismaksun ansiosta käytännössä täyshoidosta, kun taas OE-leireillä toimintatapa on kaikkia osallistava: ruoanvalmistus- ja siivousvuorot jaetaan, ja jokainen osallistuu leiripaikan loppusiivoukseen.

Tapahtuma itsessään muistutti jonkinlaista seminaaria: aikataulutetut päivät koostuivat luennoista, paneelikeskusteluista ja työpajoista. Välissä tarjoiitiin tukevat lounaat, välipalat ja päivälliset. Aiheet vaihtelivat eläinoikeusfilosofiasta ja vegaanisen ruokavalion oikeaoppisesta koostamisesta OE:n historiaan ja sen tuleviin kampanjoihin. Iltaohjelmaan kuului saunomista ja vapaata seurustelua, mutta itse jouduin ennen tätä lähtemään koska yövyin muualla.

Eläinoikeustapaaminen osoittautui todella hyödylliseksi kokemukseksi monellakin tasolla. Esittäydyin järjestölle avoimesti tutkijana, ja halusin osoittaa motivaationi osallistumalla sen omaan tapahtumaan. Minulle tultiin spontaanisti juttelemaan tutkimusaiheestani, ja tuntui rohkaisevalta huomata, että siitä oltiin aidon kiinnostuneita. Samalla pääsin näkemään, minkälaisia tilaisuuksia eläinoikeustapahtumat ovat, vaikkei tämän tapahtuman rakenne järjestelyjen suhteen vastannutkaan tavanomaista OE-leiriä. Luennot ja paneelikeskustelut sen sijaan kuuluvat olennaisesti myös leirien ohjelmaan.

Koska tilaisuus oli kaikille avoin, sattui erään tehotuotantoa koskevan luennon aikana välikohtaus, joka luonteensa puolesta vastasi kaikkien haastateltavieni kokemuksia katukampanjoissa joskus ilmenevistä vihanpurkauksista. Kesken luennon eräs paikallaolijoista ilmoitti omistavansa itse lammastilan, jonka jälkeen hän alkoi kritisoida eläinoikeusaktivistien salakuvauksia kovin sanoin ja selkeästi tuohtuneena. Tilanne ei ollut varsinaisesti uhkaava, mutta vastakkaisasetelma tämän henkilön ja muiden paikallaolijoiden välillä oli ilmiselvä. Luentoäpitänyt henkilö vastasi tilanomistajan kysymyksiin asiallisesti ja rauhallisesti, ja lammastilan omistajaa pyydettiin myös jäämään paikan päälle lounaalle. Kunnollista keskustelua näiden kahden osapuolen välille ei kuitenkaan syntynyt, tilanomistajan ollessa silmin nähden ärtynyt ja syyttelevä. Tilanne laukesi, kun muut osallistujat siirtyivät lounaalle ja tilanomistaja poistui paikalta. Järjestäjiä tapaus tuntui enemmän huvittavan kuin ärsyttävän, ja useampi paikallaolija luonnehti tämän tyyppisiä purkauksia enemmänkin säännöksi kuin poikkeukseksi katukampanjoissa. Harvemmin kuitenkaan eläintilojen tai turkistarhojen omistajia on saapunut varsinaisiin eläinoikeustapaamisiin asti puolustamaan elinkeinoaan, joten toisaalta pääsin todistamaan melko poikkeuksellista kohtaamista. Aktivistit sen sijaan ovat tuttuja vieraita esimerkiksi turkistarhojen avoimien ovien päivillä.

Minkäänlaisia kuvia tai nauhoitteita en tilaisuuden aikana tallentanut, tein ainoastaan

merkintöjä kenttäpäiväkirjaani. Merkinnoistani käy ilmi, että koska järjestö tiesi minun tekevän heistä tutkimusta tietyn näkökulman kautta, he myös pyrkivät auttamaan minua haastateltavien löytämisessä. Minua ohjeistettiin kysymään tiettyjä henkilöitä haastateltaviksi, ja kaikki nämä henkilöt myös suostuivat osallistumaan tutkimukseeni. On aiheellista pohtia, miksi näin tapahtui. Oman tulkintani mukaan OE halusi haastateltaviksi aktiivisia ja kokeneita jäseniä. Toisaalta kyse saattoi olla myös rationaalisesta työnjaosta: kenties minulle suositeltiin tiettyjä henkilöitä vain siksi, että he olivat kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseeni. Kokeneiden toimijoiden haastattelu on toki ollut myös edullista oman tutkimukseni kannalta: pitkään mukana olleet ovat kykeneviä kertomaan järjestön toiminnasta laaja-alaisemmin kuin tuoreet jäsenet. Toisaalta olisi ollut mielenkiintoista saada mukaan myös hyvin lyhyen aikaa järjestön toiminnassa mukana olleita, mutta tutkielmani on rakenteellisesti liian suppea tämän tyyppiseen vertailututkimukseen.

Keväällä 2014 OE pystytti Tampereen Keskustorille tehotuotantotilan, jossa aktivistit havainnollistivat tehotuotettujen eläinten olosuhteita Suomessa. Kampanjassa eläinmaskoteiksi puetut aktivistit istuivat häkeissä, joiden mittasuhteet olivat ihmiselle vastaavat kuin häkkikanaloiden häkit kanoille. Päätin matkustaa Tampereelle havainnoimaan katukampanjointia. Autoimme puolisoni kanssa tuttuja aktivisteja tuomaan tapahtumaan kuuluvaa rekvisiittaa toisesta kaupungista, joten havainnointini muuttui samalla osallistuvaksi. Katukampanjan järjestäminen on mitä tyypillisintä järjestötoimintaa ja hyvin arkista aherrusta: tavaroiden kuljettamista, kojujen pystyttämistä, infovihkojen ja lentolehtisten jakamista ja infopöydässä päivystämistä. OE:n kampanjoihin kuuluu oleellisesti myös vegaaniruokien maistatukset, jota toteutettiin myös Keskustorilla. Kojuissa myydään lisäksi OE:n pinssejä, paitoja ja kasseja, joiden koko tuotto sijoitetaan eläinoikeustoimintaan. Havaintojeni mukaan eläinhahmoiset maskotit ovat pehmentäneet järjestöön suhtautumista: etenkin lapsiperheet tuntuivat lähestyvän tapahtumaa helposti. Myös ruokamaistatukset ja tyylikkäästi taitetut vegaanireseptivihkot näyttivät saavan hyvän vastaanoton. Pitkään katukampanjoissa mukana ollut aktivisti kertoikin, että viimeisen kahdeksan vuoden aikana ihmisten suhtautuminen katukampanjoihin on muuttunut jatkuvasti positiivisemmaksi.

Jossain vaiheessa minulle tarjottiin myös konkreettista mahdollisuutta päästä havainnoimaan laitonta suoraa toimintaa salakuvauksen muodossa. Koin tämän mahdollisuuden erittäin houkuttelevana, mutta lopulta en tартunut tilaisuuteen. Salakuvaus on rikollista toimintaa,

enkä voi perustella osallistumistani rikokseen edes tutkijan ominaisuudessa. Pohdittuani asiaa pitkään jouduin myös myöntämään, että olen yksinkertaisesti liian herkkä luonteeltani tämänkaltaiseen osallistuvaan havainnointiin. Ajatus kärsivien eläinten näkemisestä vailla mahdollisuutta auttaa tuntui kestävämmältä. Suoraan sanoen pelkäsin, että pahimmillaan kokemus voisi olla minulle hyvinkin traumaattinen. Tutkijana minun on kyettävä asettamaan omat rajani sen suhteen, mihin olen valmis ryhtymään.

Salakuvauksen havainnointi olisi ollut hyvin arvokas ja merkityksellinen tilaisuus syventää tutkimustani, ja aika ajoin harmitellen edelleen perääntymistäni. Tutkijan vastuu ja itsesuojeluvaistoni painoivat kuitenkin tässä tapauksessa enemmän vaakakupissa kuin näin riskialttiin tutkimusaineiston tuottaminen. Osallistuva havainnointi henkisesti kuormittavassa tilanteessa ei ole kaikille sovelias tapa tehdä tutkimusta, eikä siihen mielestäni tule heittäytyä ilman syvällistä perehtymistä. Myös itsetutkiskelu omien rajojensa ja voimavarojensa suhteen on ehdottoman tärkeää tämänkaltaisen tutkimuksen ollessa kyseessä. Osallistuvaa havainnointia on kiinnostavasti, joskin omasta suunnitelmastani poikkeavasti, käytetty Eveliina Lundqvistin teoksessa *Salainen päiväkirja eläintiloilta*, jossa Lundqvist kertoo omista kokemuksistaan opiskellessaan eläinhoitajaksi ja työskennellessään myöhemmin lukuisilla eri eläintiloilla (Lundqvist 2014). Soluttautuminen on myös yksi eläinoikeusaktiivismin muoto, jota ei ole ennen Sundqvistia käytetty samassa mittakaavassa Suomessa. Sundqvistin tapa tuoda esiin eläintuotannon epäkohtia omien, työhön liittyvien päiväkirjamerkintöjensä kautta tapahtui kuitenkin lain sallimissa rajoissa, joten en koe tarvetta käsitellä soluttautumista enempää tässä yhteydessä.

2.3 Eläinoikeusaktiivismin näkyvyys suomalaisissa arkistoissa

Sain alun perin idean graduuni keväällä 2013 ollessani opintomatalla Kansan Arkistossa. Siellä vieraillessani eräs työntekijä valitteli tiettyjen ruohonjuuritason järjestöjen näkymättömyyttä heidän tietokannoissaan. Yhtenä esimerkkinä mainittiin juurikin eläinoikeusjärjestöt.

Syksyllä 2014 otin yhteyttä Kansan Arkistoon ja ehdotin heille yhteistyötä, mikäli aktivisteista ei edelleenkään ole kerätty juurikaan aineistoa. Kansan Arkiston johtaja Marita Jalkanen vastasi, että arkisto on kiinnostunut yhteistyöstä kanssani. Sovimme, että arkisto

tallentaa tutkielmani haastatteluineen, ja selvittää puolestani onko muissa vastaavanlaisissa arkistoissa jo ennestään tietokantoja eläinoikeusaktivisteista. Toivoin, että tähän arkistokokonaisuuteen olisi myöhemmin mahdollista tallentaa myös OE:n toiminnasta syntyvää aineistoa. Näin päädyin toimimaan yhteyshenkilönä Kansan Arkiston ja OE:n välillä.

Kansan Arkiston kanssa sovittu yhteistyö tuo tutkielmaani myös arkistotieteellisen näkökulman. Eläinoikeusliikkeen kaltaisten radikaalien järjestöjen toimintahistorian tallentuminen arkistokantoihin on ollut Suomessa vähäistä, joten on syytä pohtia miksi näin on. Tutkimukseni tallennusprosessin kautta selvitän, minkälaista aineistoa eläinoikeusjärjestö tuottaa ja minkälaisiin arkistoihin tämänkaltaisen tieto tallentuu. Koska eläinoikeusaktivismissa on myös toimintamalleja jotka täyttävät rikoksen tunnusmerkit, kiinnitän tutkimuksessani erityisen paljon huomiota tallennettujen dokumenttien tallennus- ja tutkimuslupaehdoin sekä järjestöjen aktiivien anonymiteetin turvaamiseen. Lopputuloksena päädyin valitsemaan Kansan Arkiston avustuksella kaksi teemaa, joiden kautta tarkastelen keräämäni aineiston käyttöä ja näkyvyyttä arkistotietokannoissa:

1. Millaista aineistoa eläinoikeusjärjestöjen toiminnan tuloksena syntyy ja tallentuuko aineisto arkistoihin?
2. Käyttöetiikka ja toimijoiden turvaaminen.

2.4 Tutkijan rooli

Outi Fingerroos jaottelee refleктоivan paikantamisen neljäksi tasoksi:

1. Itsereflektio
2. Metodologinen reflektio
3. Epistemologinen reflektio
4. Ulkoisten merkitysten ja eettisten sitoumusten reflektio

Refleктоiva paikantaminen on nykyaikaisen kulttuurintutkimuksen erottamaton osa. Muistitietotutkimuksessa itsereflektio liittyy tutkijasubjektiin. Tutkijan on kyettävä hahmottamaan henkilökohtaisten sitoumusten ja erilaisten ymmärrykseen vaikuttavien tekijöiden vaikutukset työhönsä ja kirjoitettava ne julki. (Fingerroos ja Haanpää 2006: 41)

Eläinten oikeudet ovat itselleni tärkeitä, joten olen aina suhtautunut myötämielisesti eläinten oikeuksia puolustaviin tahoihin. Tunnen myös henkilökohtaisesti useita pitkään mukana olleita aktivisteja. On selvää, että järjestöön kuuluneet tuttavat ja yleisesti tiedossa ollut positiivinen suhtautumiseni eläinoikeusaktivisteihin auttoivat minua huomattavasti tutkimuksen alkuvaiheessa. Koen olleeni järjestön jäsenten silmissä luotettava tutkija, joka ei käyttäisi saamiaan haastatteluja ja muita tietoja skandaalinhakuisesti tai muutoin järjestön toimintaa vahingoittavalla tavalla.

Itselle läheinen tai positiivisena koettu tutkimusaihe asettaa myös paljon haasteita. Yleensä oletetaan, että kulttuurintutkijana minun on tarpeen vaatiessa kyettävä etäännyttämään itseni näin ymmärtäväisestä ajattelusta, tosin valitsemani hermeneuttis-fenomenologinen lähestymistapa on jo perustavanlaatuisesti tutkimuskohdetta ymmärtävä ja selittävä. En koe itse aiheelliseksi kritisoida OE:n toimintaa, sillä sen toiminnan etiikka ei ole tutkimukseni keskiössä. Rene Gothónin mukaan tutkimus edellyttää jatkuvaa sukkuloimista eläytymisen ja etäännyttämisen välillä, liiallista subjektiivisuutta varoen (Gothóni 1997: 142–143). Uskon kuitenkin, että vahva esiyymmärrykseni eläinoikeusfilosofiasta ja sen myötä karttunut tieto eläinoikeusaktivistien pyrkimyksistä ovat olleet minulle eduksi niin lähdemateriaalien analysoinnissa kuin oman tutkimusmateriaalini tuotannossa. Koen myös, että tekemäni haastattelut ovat luonteeltaan syvällisiä ja moniulotteisia juuri siksi, että haastateltavani tiesivät minun ymmärtävän heidän motiivejaan ja elämänvalintojaan. Haastatellut aktivistit eivät joutuneet kanssani avaamaan kaikkia heille itsestään selviä käsitteitä, vaan he saattoivat luottaa siihen, että tiesin eläinoikeusjärjestöjen toimintatavoista ja tavoitteista jo etukäteen. Haastatteluista muodostuikin dialoginomaisia, miellyttäviä kohtaamisia. Minulle kerrottiin hyvin yksityiskohtaisiakin muistoja järjestötoiminnan arjesta ja niihin liittyvistä ihmissuhteista tai oman identiteetin kehityksestä. Minun on vaikea kuvitella, että OE:ta ja sen jäsenistöä lainkaan ennestään tuntematon tutkija olisi saanut samanlaisen yhteyden haastateltaviin.

Olen päätenyt anonymisoimaan tutkimuksen informanttien kaikki henkilötiedot. OE on järjestönä hyvin pieni, ja aktiivisia toimijoita on vähän. Lisäksi osa informanteista kuvailee haastatteluissa laittomaan toimintaan osallistumistaan. Tutkimukseni tullaan tallentamaan haastatteluineen Kansan Arkistoon, joten tutkimuksen informanttien suojelemiseksi olen päätenyt näin kokonaisvaltaiseen anonymisointiin. Käsittelen aineiston käyttöä laajemmin kappaleessa *4.3 Arkaluontoisen arkistoaineiston käyttöetiikka*.

3. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTIA

3.1 Muistitieto

Kulttuurintutkimuksen epistemologinen kenttä on tapana jakaa kolmeen haaraan. Määritelmä on lähtöisin filosofi Jürgen Habermasilta. Kolminaisuuteen kuuluvat määritelmät *ymmärtävä tutkimus*, *selittävä tutkimus* ja *kriittinen tutkimus*. Tätä määritelmää voidaan soveltaa myös muistitietotutkimuksen rakenteen jäsentämiseen. Selittävä tutkimus on luonteeltaan rationaalista, ja se on nähty usein historiantutkimusta täydentävänä tai elävöittäväenä. Ymmärtävä tutkimus nojaa hermeneuttiseen traditioon, ja sen käsitys tiedon luonteesta on suhteellinen ja vahvasti subjektiivinen. Kriittisen tutkimuksen lähtökohtiin kuuluu emansipaatio ja kriittisyys tutkimuskohdetta kohtaan, ja sen ominaispiirteet muistuttavatkin sukupuolentutkimuksen traditioita. (Fingerroos ja Haanpää 2006: 36.)

Modernin muistitietotutkimuksen synty ajoittuu maailmansotien jälkeiseen aikaan, jolloin historiantutkijoiden kiinnostus muistin merkitykseen kasvoi. Sotien silminnäkijätodistukset toivat uudenlaista tietoa, ja lisäksi nauhuri mahdollisti nopean tiedonhankinnan. Omakohtaisen muistin merkitys ja historiantutkimuksen hierarkisuutta korostivat erityisesti vähemmistöjen ja työväen tutkijat. Samalla huomio kohdistui uudella tavalla myös tutkijan rooliin, ja oivallettiin tutkijan ja tutkittavan välisen vuoropuhelun merkitys. Tällöin myös tutkijasta tuli yksi tutkimuksen kohde. Tämä taas nosti keskiöön kysymyksen, joka on erityisen tärkeässä asemassa myös omassa tutkimuksessani: tutkimuksen tietosuojaan merkitys ja siihen liittyvät valtarakenteet. Kuka päättää siitä mikä on julkista tai salattua, ja kenellä on lopullinen valta tehdä moraalisia valintoja? (Fingerroos ja Peltonen 2006: 13)

Vaikka modernin muistitietotutkimuksen kehittymiseen vaadittiinkin teknologista kehitystä, on muistitietoon pohjautuvalla tutkimuksella (englanniksi *oral history*) pitkät perinteet kansatieteen parissa. Pirjo Korkiakangas korostaa, että E.N. Setälä mainitsee muistitiedon yhdeksi keskeiseksi kulttuurituotteeksi jo vuoden 1911 Suomalais-ugrilaisen Seuran vuosikokouksessa. Yhteisöllinen, kollektiivinen muisti ja muistaminen kuuluivat lähes ongelmattomasti kansatieteen paradigmaan jo varhaisessa vaiheessa, kerättiinhan suurin osa

tu tutkimusaineistosta suullista perinnettä muistiinpanojen avulla tallentaen. Muistitietoon kohdistuva kritiikki yleistyi vasta 1970- ja 1980-lukujen taitteessa, jolloin esimerkiksi Veikko Anttila (1982) kehotti muistitietotutkijaa huomioimaan myös itse muistelijan henkilökohtaiset intressit sekä muistamisen, unohtamisen sekä torjunnan mekanismien vaikutuksen muistitiedon luonteeseen ja erityisesti sen luotettavuuteen (Korkiakangas 2006: 120–121.)

Miten luotettavaa muistitietotutkimus sitten lopulta on? Alessandro Portellin muistitietoa analysoivassa klassikkoartikkelissa *What Makes Oral History Different* (1979) muistitiedon arvo nähdään tarkkojen faktojen kirjaamisen sijaan kokemuksen tallentumisessa. Muistitieto kertoo enemmän siitä mitä ihmiset uskoivat, että heidän tuli tehdä, ja mitä he kerrontahetkellä ajattelivat tehneensä. Portellin mukaan suulliset lähteet ovat luotettavia, mutta niiden luotettavuus on erilasta: väärätkin lausumat ovat psykologisesti tosia ja tämä totuus voi olla yhtä tärkeä kuin asiasisällöltään luotettavimmat kuvaukset. Kirjoitettujenkin lähteiden totuudenmukaisuus on usein yhtä epävarma kuin suullisten, sillä myös ne on usein kirjattu ylös vasta paljon kuvattua tapahtumaa myöhemmin. (Portelli 2009.)

Muistitietotutkimuksen kautta on mahdollista analysoida sekä suullista että kirjoitettua aineistoa. Tässä tutkimuksessa keskityn kuitenkin analysoimaan nimenomaan haastattelemalla tallennettujen muistoja ja kertomuksia. Haastateltavien muistojen kautta avautuu se, mikä toimijoiden itsensä näkökulmasta on ollut heille merkityksellistä ja mieleenpainuvaa toimintaa eläinoikeusliikkeen parissa.

Muistitietotutkimuksen lähteet ovat suullisia, ja suulliset lähteet ovat luontaisesti subjektiivisia. Haastattelussa sekä haastattelija että haastateltava vaikuttavat lopputulokseen, osin tahattomastikin. Näin ollen haastattelu on aina sekä haastattelijan että haastateltavan yhteistyön lopputulos. Muistitietotutkimuksessa ei myöskään ole yhtä subjektia, vaan lukuisat eri näkökulmat rakentavat lopullisen kokonaisuuden (Portelli 2009).

Etnologi Pirjo Korkiakangas on soveltanut muistin käsitettä psykologi Endel Tulvingin esittämän pitkäkestoisen muistin kolmijaon kautta. Sen mukaan ihmisen ajattelu voidaan jakaa automaattiseen, generiseen ja episodiseen muistamiseen. Automaattinen muistaminen voidaan määritellä vaikkapa uimataidon kautta. Kyky uida perustuu muistipohjaan ja ilman tietoista muistelua tapahtuvaan toimintaan. Generinen muisti viittaa tietorakenteisiin

uimatekniikoista, ja episodinen muisti tarkentuu konkreettisiin muistoihin uimisesta. Episodiselle muistille on tyypillistä keskittyä johonkin ajalliseen paikallisesti sijoittuvaan tapahtumaan. Generisen muistin luodessa kognitiivisen perustan muistoille, episodinen muisti elävöittää niitä henkilökohtaisella sisällöllä (Korkiakangas 1996: 16–17).

Tutkimuksellinen näkökulmani asettuu selittävän ja ymmärtävän muistitietotutkimuksen välimaastoon. Tarkoitukseni ei ole muodostaa kokonaisvaltaista kuvaa suomalaisista eläinoikeusaktivisteista, enkä usko sen olevan edes mahdollista muistitietotutkimuksen avulla, koska sen tuottama tieto on luonteeltaan konstruktivistista. Muistitietotutkimus on vaativaa, sillä kokemusten esittely aktivistien omasta näkökulmasta pyrkii tuomaan esille menneisyyden moniäänisyyttä eikä niinkään yhtä totuutta. (Fingerroos ja Haanpää 2006: 32–33)

Tutkimukseni on aineistolähtöinen, joten haastattelujen analysointi sijoittuu informanttien kokemuspohjalle. Analysoin aineistoani kolmen pääteeman kautta. Käsittelemiäni teemoja ovat aktivistien kertomat järjestötoimintaan liittyvät muistot ja kertomukset liittyen *yhteisöllisyyteen* sekä heidän kuvauksensa omasta *identiteetistään*. Kolmantena teemana käsittelen OE:sta keräämäni aineiston merkitystä ja pohdin, mitä se itsessään kertoo eläinoikeusaktivisteista. Käsitteelen myös Kansan Arkiston ja OE:n aineistoluovutusta, sekä sen merkitystä kulttuurihistoriallisen tutkimuksen kannalta.

3.2 Eläinoikeusjärjestöjen toiminnan tallennus

Tässä luvussa pohdin, minkälainen muistijälki suomalaisesta eläinoikeusliikkeestä jää arkistoihin ja mitkä tahot ovat kiinnostuneita tallentamaan tämänkaltaisen kansalaistoiminnan historiaa.

Kansan Arkisto auttoi minua selvittämään suomalaisten eläinoikeusjärjestöjen näkyvyyttä arkistoissamme. Kansan Arkiston teettämään sähköpostikyselyyn vastasi yhteensä kolmetoista arkistoa. Mukana olivat mm. YLE, Työväen arkisto, Tietoarkisto, Mikkelin, Oulun ja Vaasan maakunta-arkistot sekä Päivälehdin arkisto. Kaikista kyselyyn vastanneista vain YLE:llä, Tietoarkistolla ja Päivälehdin arkistolla oli tallennettuna aineistoa, joka liittyi suomalaiseen eläinoikeusaktivismiin. Suurin aineisto löytyi YLE:n arkistosta: sinne on

tallennettu arviolta 252 artikkelia, johon kuuluu mm. kaikki YLE:n itsensä tuottama materiaali lähtien vuodesta 1984. Oulun maakunta-arkistosta löytyy tietokantoja paikallisista tunnetuista luonnonsuojelijoista, mutta aineisto koski lähinnä 1900-luvun alussa vaikuttaneita henkilöitä, eikä näin ollen liittynyt uuden aallon eläinoikeusaktivismiin. Oletettavasti myös Suojelupoliisilla on arkistossaan runsaasti materiaalia eläinoikeusliikkeeseen liittyvistä oikeusprosesseista ja tutkimuksista, mutta Suojelupoliisi ei vastannut Kansan Arkiston kyselyyn.

Eläinoikeusliikkeen toiminnan tallentuminen ja aiheen näkyvyys suomalaisissa arkistoissa on hyvin vähäistä. Kansan Arkiston johtajan Marita Jalkasen mukaan tallennuspolitiikka tämän tyyppisten järjestöjen suhteen on ollut passiivista. Ruohonjuuritason aktivistijärjestöt eivät myöskään itse tarjoa aineistojaan arkistoihin.

3.3 Eläinoikeusliikkeen yhteiskunnallinen merkitys

Radikaalien järjestöjen arkistot ovat usein hajasijoitettuna jäsenten hallussa, joten arvokkaat dokumentit ovat todellisessa vaarassa vahingoittua, kadota tai tuhoutua. Siksi OE:n kaltaisten ryhmien historian tallentuminen asianmukaisesti arkistokantoihin on yhteiskunnallisesti todella merkittävää ja tärkeää jälkipolvia ajatellen. Tämän vuoksi päätin selvittää, olisiko Kansan Arkisto kiinnostunut tallentamaan tutkimukseni lisäksi myös muunlaista aiheeseen liittyvää materiaalia, mitä eläinoikeusjärjestöt mahdollisesti olisivat halukkaita sen haltuun luovuttamaan. Arkisto vastasi tallentavansa mieluusti kaiken saatavilla olevan materiaalin. Toimitin Kansan Arkiston tallennussopimusehdot järjestölle, ja OE päätti kevään 2015 kokouksessaan toimittaa valikoimansa dokumentit Kansan Arkistolle.

OE:n kasvava yhteiskunnallinen vaikutus niinkin oleellisiin kansallisiin piirteisiin kuten kulutustottumuksiin ja elämäntapavalintoihin tekee sen toiminnasta merkittävää. Järjestönä se on erittäin tuottelias, ja se on tuottanut historiansa aikana valtavasti materiaalia: jäsenlehtiä, infovihkosia, lentolehtisiä ja tuotteita joiden myyntitulot käytetään toiminnan ylläpitoon. Näiden sekä toimintakertomusten, kokouspöytäkirjojen ja muun järjestötoiminnalle tyypillisen materiaalin lisäksi järjestö tarjoutui luovuttamaan arkistolle myös niin kutsuttua raakamateriaalia, kuten eläintiloilla kuvattuja videoita ja valokuvia. Kansan Arkiston ja OE:n yhteisprojekti lienee Suomessa ensimmäinen laatuaan.

Keväällä 2017 OE on koonnut aineistoaan yhteen jossain määrin, mutta aineisto ei ole vielä luovutusvalmiudessa. Näin ainutlaatuinen tallennusprojekti asettaa joukon haasteita myös aineiston vastaanottavalle arkistolle.

3.4 Arkaluontoisen arkistomateriaalin käyttöetiikka

OE ei sisällytä aineistoluovutukseensa jäsenrekistereitä. Sen sijaan toimintaan liittyviä asiakirjoja kertyy jatkuvasti: Tällaisia ovat esimerkiksi jäsenlehti sekä eläinoikeuskampanjoihin liittyvät paperiset ja digitaaliset aineistot. Eläinoikeusleireiltä ja muista tapahtumista löytyy myös runsaasti valokuvia. Kokouspöytäkirjoja järjestöltä löytyy, mutta ne ovat luonteeltaan hyvin luonnosmaisia ja kontekstisidonnaisia. Niiden tulkinta on järjestön toimintaa tuntemattomalle hyvin hankalaa jälkikäteen. Erityisesti Vegaanihaasteen eettisiin ja ekologisiin syihin paneutuvat oppaat ja kasvisruokareseptivihkot ovat jatkuvasti kertyvää aineistoa. Oma haasteensa liittyy etenkin Vegaanihaasteen vaiheiden tallennukseen: suurin osa kampanjasta tapahtuu digitaalisesti Facebook-sivuston ja muun sähköisen viestinnän muodossa.

Koska tutkielmani tallennetaan Kansan Arkistoon ja osa informanteista on osallistunut myös laittomaan toimintaan, on haastateltavien anonymisointi tehtävä huolellisesti. Alkuvaiheessa suunnittelin, että olisin merkinnyt käyttämiini sitaatteihin ja haastattelujen taustatietoihin ainakin informanttien iän ja sukupuolen. Ammatin tai opiskelupaikan merkitys informanttien taustatiedoissa askarrutti minua: toisaalta se on tietona kiinnostava ja sen kautta olisi mahdollista tarkastella myös aktivistiryhmän sosiaalista rakennetta, mutta koska OE on Suomen mittakaavassa varsin pieni ja tiivis yhteisö, saattaisi se vaarantaa informanttien anonymiteetin. Tutkielmaani varten nauhoitetut haastattelut ovat materiaalina erityisen arkaluontoisia ja niissä esiintyvät aktivistit ovat hyvin haavoittuvassa asemassa. Koska kyseessä on edelleen toiminnassa oleva järjestö, joka tiettyjen toimintatapojensa vuoksi on jatkuvasti poliisin tarkkailussa, on sen mahdolliseen väärinkäyttöökseen suhtauduttava suurella vakavuudella. Kansan Arkiston puolelta minua kehoitettiin pohtimaan aineiston tallennukseen liittyviä tutkimuseettisiä kysymyksiä tarkoin. Järjestön toimijoiden turvaaminen on ehdottoman tärkeää, joten anonymiteetin on oltava tämänkaltaisessa tutkimuksessa erityisen vahva.

Omassa materiaalissani eli tutkimushaastatteluissa pyrin siihen, ettei haastattelun aikana käynyt ilmi puhujan asuinpaikka tai ikä. Aina en tässä onnistunut, sillä osa haastatelluista kertoi hyvin yksityiskohtaisesti omasta toiminnastaan mainiten paikkakuntia ja muita aktivisteja nimeltä. Eräälle haastatellulle henkilölle lupasin myös tuhota itse haastattelunauhan, jättäen jäljelle vain yksinkertaisen litteraation arkistointia varten. Suurin osa haastatelluista ei kuitenkaan kokenut tarvetta täydelliseen anonymisointiin, ja sain luvan tallentaa haastattelunauhatkin Kansan Arkistoon osana tutkielmaani.

Kansan Arkisto ehdotti, että henkilötietoja sisältäville tai muutoin arkaluontoiseksi luokiteltaville aineistoille asetettaisiin 25 vuoden käyttörajoitus. Tämä käyttörajoitus hyväksyttiin OE:n kokouksessa. OE on järjestönä pieni, tarkkaa lukumäärää virallisista jäsenistä se ei ilmoita mutta järjestön kampanjoissa aktiivisesti toimivia jäseniä on haastattemieni henkilöiden mukaan hyvin vähän. Tämä jo yksistään asetti minulle tutkijana haasteita haastattelujen käytön suhteen. Perehtyessäni aiempiin tutkimuksiin suomalaisista eläinoikeusaktivisteista, tunnistin yhdestä sitaatista erään haastateltavan täydellä varmuudella. Tunnistamiseen riitti tieto haastattelun nauhoitusajankohdasta, sekä maininta haastatellun iästä, sukupuolesta ja asuinpaikasta. Tämä on valitettava esimerkki huolimattomasta anonymisoinnista, ja pahimmillaan tällaiset suorat sitaatit voivat vahingoittaa tutkittavia ja heidän läheisiään monin tavoin. Omassa tutkimuksessani olenkin päätenyt haastateltavien täydelliseen anonymisointiin. Myös Jyväskylän yliopiston Avoimen tiedon keskuksen informaatikko Marja Kokko ohjeisti minua käyttämään tutkimuksessani täydellistä anonymisointia. Näin ollen haastateltavien ikä, sukupuoli ja asuinpaikka tai haastattelun ajankohta eivät tule tutkimuksessani ilmi. Näin pyrin lieventämään sekä järjestön jäsenten välisiä, mahdollisesti kiusallisia jälkipuinteja, että OE:n toiminnalle epäedullisten viranomaistahojen kiinnostusta aineistoa kohtaan. Kun kyseessä on OE:n kaltainen pieni ruohonjuuritason järjestö, voi pienikin yksityiskohta haastattelusitaatissa paljastaa puhujan identiteetin useammalle taholle. Siksi myös suorat sitaatit puhujalle ominaisine murteineen ja puhetyyleineen on muutettu yleiskielellisiksi.

On kiistämättä harmillista, että en näin kaiken kattavan anonymisoinnin sekä haastattelujen vähäisen lukumäärän vuoksi voi käsitellä tutkielmassani kovin syvällisesti vaikkapa sukupuolittuneita kokemuksia, jotka sinänsä olisivat hyvin oleellinen ja mielenkiintoinen aspekti muistitietotutkimuksessa. Mielestäni ratkaisu oli kuitenkin näin suppean tutkielman

kohdalla oikea. Pro gradu-tutkielman ollessa kovin lyhyt, en voisi muutenkaan perehtyä näin tarkkoihin tutkimuskysymyksiin kovin syvällisesti. Tekemäni haastattelut ovat aihepiiriltään hyvin laajoja, ja toivonkin, että voin tulevaisuudessa jatkaa työskentelyä niiden parissa syväluotaavamman tutkimuksen muodossa. Tämä vaatisi toki myös useampien haastattelujen lisäämistä, jotta täydellisestä anonymisoinnista voitaisiin luopua niin, että vähintään haastateltavien ikä ja sukupuoli tulisivat esille. Mikäli OE:n arkistoluovutukseen tullaan sisällyttämään niin kutsuttua raakamateriaalia eli salakuvauksella tuotettuja videoita tuotantotiloilta, tulee se arkistomateriaalina olemaan jotain täysin ainutlaatuista. Tämänkaltaisen materiaalin asianmukainen, aikaa kestävä tallennus tulee olemaan kysymysmerkki, sillä vanhimmatkin OE:n salakuvausvideot on kuvattu digikameroilla. Digitaalinen videomateriaali on arkistoaineistona hyvin tuore ilmiö, eikä sen pitkäaikaissäilytyksestä ei ole vielä kertynyt riittävästi kokemusta, jotta voitaisiin arvioida sen säilytykseen liittyviä erityispiirteitä tai haasteita realistisesti.

4. IDENTITEETTI

Identiteetin tutkimuksessa voidaan erottaa kolme tarkastelutapaa:

1. Tasapainomalli, jossa identiteetillä viitataan samuuden ja jatkuvuuden kokemuksiin.
2. Vuorovaikutusmalli, jonka mukaan identiteetti syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, joka myös säätelee identiteettiä.
3. Maailmankuvamalli, jossa identiteetti rinnastuu kulttuurin arvoihin, eetokseen tai teemaan.

Tämän myötä identiteetin tutkimus liittyy oleellisesti myös maailmankuvan ja arvojen tutkimukseen, ja sitä kautta syntyy yhtymäkohtia sosiaalisten ryhmien tutkimukseen (Aro 1999: 178). Tarkastelen tässä kappaleessa haastateltujen kertomuksia oman identiteetin muotoutumisesta eläinoikeusaktiivismin myötä. Lisäksi käsittelen haastateltavien näkemyksiä eläinoikeusfilosofiasta, OE:n jäsenrakenteesta ja sukupuolten merkityksistä.

4.1 Suhtautuminen eläimiin ennen eläinoikeustoimintaa

Kaikilla haastattelemillani henkilöillä oli ollut lapsuudessaan useampia lemmikkejä. Lemmit olivat tyypillisiä: kissoja, koiria, jyrsojia ja akvaariokaloja. Halusin selvittää, yhdistääkö informantteja erityinen eläinrakkaus, vai tuleeko motivaatio eläinoikeustoimintaan muuta kautta. Kokemuksista käy ilmi hyvin vaihtelevia tunteita eläimiä kohtaan. Osa oli ollut lapsesta saakka todella kiinnostunut kaikista eläimistä ja niiden elintavoista, osa taas koki vain omat lemmikit läheisiksi.

Mua on aina kiehtonut se, että miten eläimet kokee maailman ja kuinka voi kommunikoida muiden lajien kanssa. Koska meillä oli vaan se akvaario, niin opetin niitä kaloja. Osa oli tosi kesyjä ja uteliaita, ja niitä sai rapsuttaa: kun akvaarioon laittoi käden, niin ne tuli siihen viereen. Sitten niitä pystyi silittämään. (...) Vaikka on sekin tosi karua, miten ne on vangittu altaisiin. Lapsena sitä ei tiennyt, ajan kanssa oppi. Ehkä se on lähtenyt pitkälti siitä, että miksi eläinten oikeudet nykyään kiinnostaa. (Haastattelu 1)

Mulla oli lapsena aika paljon lemmikkieläimiä: ensin siskolla oli rottia ja sitä kautta kiinnostuin itse eläimistä. Et se on varmaan se tausta. Ja jossain vaiheessa alkoi kiinnostamaan löytöeläintoiminta, siellä olin mukana varmaan jo ala-asteen kuudennelta asti. Et aika tiivis suhde on ollut aina. (Haastattelu 4)

Yksi haastatelluista on kasvanut maatilalla, joten lapsuuteen kuului lemmikkien lisäksi tuotantoeläimiä. Tuotantoeläimet olivat kuitenkin lapsen näkökulmasta pikemminkin vain osa ympäristöä, eikä niihin ollut muodostunut samanlaista suhdetta kuin lemmikkeihin.

Kissoja lukuunottamatta ne (eläimet) oli vaan läsnä siinä ympäristössä. Kissa oli enemmän henkilökohtainen, kun sai ottaa aina oman kissan pentueesta, ja se oli sellainen oma juttu. Navetassa vaan leikittiin ja pyörittiin, eikä hirveän paljon kiinnitetty huomiota siihen asiaan. (Haastattelu 2)

4.2 Mukaan eläinoikeustoimintaan

Motivaatiot liittyä mukaan eläinoikeustoimintaan vaihtelivat. Kahdella haastateltavalla oli kuitenkin hyvin samanlaiset taustat eläinoikeustoimintaan siirtymisessä: yhdistävän tekijänä toimii aikoinaan hyvin aktiivinen, nyt jo toimintansa päättänyt Eläinoikeusfoorumi.

Muistelen, että eläinten oikeudet alkoi kiinnostamaan joskus 12-13-vuotiaana. Varmaan just OE:n sivuilta katselin joitain tehotuotantovideoita. Silloin ajattelin, että olen vielä liian nuori menemään mihinkään, mutta sitten ehkä 14-15-vuotiaana huomasin, että kotikaupungissa oli joku OE:n kokous. Ja kyllä mä taisin ihan yksin mennä. Ja Eläinoikeusfoorumin kautta löysin sen kokouspaikan. (Haastattelu 4)

Mä menin jonnekin leirille. Ilmeisesti Eläinoikeusfoorumilla oli mainos. Ei ollut ketään tuttuja. En tuntenut sieltä ketään. (Haastattelu 1)

1990-luvulla mukaan toimintaan tullut haastateltu kertoi olleensa nuoresta saakka kiinnostunut antifasistisesta toiminnasta ja ympäristönsuojelusta. Eläinoikeustoiminta tuli kuvioihin pikkuhiljaa, muun ruohonjuurijärjestötoiminnan ohella. Elämänkatsomukselliset Prometheus-leirit vetivät puoleensa nuoria, joita yhdisti kiinnostus ruohonjuuritason toimintaan ja kansalaistottelemattomuuteen.

Liityin OE:hen ehkä vuonna 1996. Silloin ei tehty niin isoa eroa ruohonjuuritason järjestöjen välillä, ja ympäristönsuojelu- ja boikottikampanjat nähtiin tosi samana. (...) En muista mistä sain tietää nimenomaan OE:sta, se oli sellasta samaa toimintakenttää. (...) Eihän silloin ollut mitään eläinoikeusliikettä, ihmisillä ei ollut tarvetta ottaa siihen kantaa tai olla kasvissyöjä. (...) Silloin oli just alkanut Prometheus-leiritoiminta. Oon itse liian vanha, et olisin voinut mennä Prometheus-leirille, mutta mulla oli silloin kavereita, jotka oli käynyt sen. Ne oli sellaista vaihtoehtoisempaa porukkaa. (...) Greenpeace oli silloin esikuva sellaisesta, että sä voit tehdä kansalaistottelemattomuuden tyylisiä juttuja. Jälkeenpäin olen ajatellut, että se on ollut itselle jonkinlainen esikuva. (Haastattelu 3)

Yksi haastateltava on tullut mukaan puolison vaikutuksesta.

Puoliso oli mukana paikallisessa ruohonjuuritason toiminnassa, auttelin siinä aluksi ja lähdin lopulta mukaan toimintaan. Ensin vaihtui ruokavalio ja sen kautta pystyi tarkastelemaan omaa eläinsuhdetta. Puolison järjestötoiminta oli koko ajan mukana arjessa, joka pakotti ajattelemaan asioita. (Haastattelu 2)

4.3 Suhtautuminen eläimiin verrattuna kanssaihmiisiin

Haastatteluissa on tullut ilmi aktivistien kokemat syytteet jonkinlaisesta tekopyhydestä: vain tietynlaisen sorron (tässä tapauksessa spesismmin eli lajisorron) vastustamista pidetään epäreiluna, ja vaikkapa vanhusten kaltoinkohtelu saatetaan nostaa esimerkiksi aiheesta, johon aktivistien tulisi eläinten oikeuksien sijasta tai niiden lisäksi paneutua. Tämän vuoksi minua kiinnosti myös omien informanttieni suhtautuminen eläimiin suhteessa kanssaihmiisiin. Eläimiä kohtaan tunnettiin suurta empatiaa, mutta vastauksissa korostuu silti oikeudenmukaisuus. Eläimiin katsottiin voivan syntyä yhtä syvä yhteys kuin toiseen ihmiseen, mutta eläimen ihmisestä poikkeava asema ja tietoisuus tekevät suhteesta kuitenkin erilaisen.

Suhtaudun helpommin empaattisesti muihin eläimiin kuin ihmisiin. Ihan vaan sen takia, että ne on niin paljon heikommassa asemassa. Ihmiset yleensä pystyy niin paljon vaikuttamaan siihen omaan tilaansa ja toimimaan. Varsinkin täysin ihmisten käsissä olevat eläimet, niin niillä ei ole mitään mahdollisuuksia. (Haastattelu 1)

Suhtaudun jokaiseen eläimeen autonomisena yksilönä, jolla on peruuttamattomia oikeuksia joita me ei voida rikkoa. Ne on oman elämänsä subjekteja. Sen kummemmin kuin muita ihmisiäkään kohtaan, niin meillä ei ole mitään oikeuksia rikkoa niitä rajoja. (...)Vaikka siihen voi tulla sellaista misantropiaa, että näkee ihmiset syynä tähän kaikkeen pahaan. (Haastattelu 2)

Ihmiset on paljon julmempia. Mutta en mä muuten näe siinä suurta eroa, ihan samalla lailla kuin ihmiseen, niin myös eläimeen voi luoda syvän suhteen. Vähän ehkä eri lailla. Ihmisellä on tietenkin kyky ajatella asioita eri lailla kuin eläimellä. Niinkuin moraalin kautta, että on siinä sekin ero. Mutta sinänsä se on varmaan aika samanlainen. (Haastattelu 4)

4.4 Eläinten oikeudet ja eläinoikeusfilosofia

Eläinoikeusaktivistit ovat usein joutuneet perustelemaan toimintaansa muille. Perheenjäsenten tai ystävien on saattanut olla vaikea ymmärtää äärimmäisenä tai askeettisena pidettyä veganismia vapaaehtoisena elämäntapana. Katukampanjoissa ohikulkijat saattavat

antaa kärkeästä palautetta eläinten oikeuksien puolustamista vastaan, ja eläinoikeusliike on pitkään kärsinyt rikollisjärjestön maineesta lehdistön kirjoitellessa kettutyöistä. Mikä on loogisin perustelu eläinten oikeuksien puolesta?

Kaikissa haastatteluissa korostui kysymys oikeudenmukaisuudesta: vahva ymmärrys oikeasta ja väärästä saa monet jatkamaan taistelua eläinten oikeuksien puolesta. Eläinten oikeuksien puolustaminen koettiin myös konkreettisia tuloksia tuovaksi kansalaistoiminnaksi.

Ne on täysin meidän kaltaisia. Me tiedetään, et ne kokee kärsimystä ja siinä ei oo mitään eroa. (Haastattelu 1)

Pitkin elämää mulla on ollut se, että oikea ja väärä on vahvasti... niinkuin mikä on oikein ja väärin, tiettyjä asioita pitää puolustaa. Ja kun eläimet on tulleet sen piiriin, ja sitten mä vaan toteutan niitä mun periaatteita myös siellä alueella. Ja sen asian eteen mä pystyn tekemään jotain. Koska mä en pysty lähtemään vaikka rauhanturvaajaksi tästä ex tempore, jos haluaisin ajaa jotain ihmisoikeuksia. Eläinasia on taas sellainen, johon mä pystyn vaikuttamaan mun taidoilla tehokkaasti. (Haastattelu 2)

Kaikki lähtee oikeudenmukaisuudesta, ja eläintuotanto on kaikkein laajin ja väkivaltaisoin epäoikeudenmukaisuus mitä mä tiedän. Siksi mä keskityn siihen. (Haastattelu 3)

Ihan vaan se takia, että ne on yksilöitä ihan samalla tavalla kuin mekin. Niiden puolesta ei ole kukaan puhumassa, ellei me puhuta. Se on väärin, että niitä poljetaan ja heikompien yksilöiden kautta tehdään vaikka bisnestä. Se on vaan yksinkertaisesti omassa päässä väärin. Jos mä olisin heikommassa asemassa, niin toivoisin, että joku puolustaisi mua jos en olisi siihen kykeneväinen. (Haastattelu 4)

Eläinoikeusliikkeeseen kuuluu oleellisesti sen toimintaa oikeuttava ja selittävä eläinoikeusfilosofia. Moni koki eläinoikeusfilosofian tuoneen eettiseen vakaumukseensa lisäarvoa. On helpompi myös selittää muille omaa aatettaan, kun hahmottaa eläintuotannon oikeutuksen taustalta löytyvän oletuksen ihmisen paremmuudesta suhteessa muihin lajeihin.

No varmaan aluksi, niinkuin monella, kiinnitti huomiota siihen miten järkyttävällä tavalla eläimiä kohdellaan. Tai millaisissa olosuhteissa pidetään. Mutta sitten alkaa hahmottamaan,

että siinä taustalla on sellainen ideologia jonka mukaan ihminen on muka parempi. Sen ehkä hahmottaa laajemmin sen asian: että ei ole niin, että sikoja vaan pidetään näin huonosti vaan siinä on semmonen tietynlainen ideologia tai aate siinä taustalla. Ylipäätään kuvitellaan, että ihmislaji olisi niin erityinen tai erilainen. Ja kielletään kaikki sellainen tieteellinen tieto mikä meillä on. (Haastattelu 1)

Peter Singer ja Tom Regan mainitaan usein modernin eläinoikeusfilosofian merkittävinä edistäjinä. Singerin *Oikeutta eläimille* (1975) ja Reganin *The Case for Animal Rights* (1983) ovat tuttuja teoksia haastatelluillekin. Useampi mainitsi myös suomalaisen filosofin Elisa Aaltolan eläinten oikeuksia käsittelevillä kirjoilla olleen vaikutusta omaan ajatteluun (ks. esim. Aaltola 2004). Filosofinen lähestyminen eläinten oikeuksiin saatettiin kokea kuitenkin myös uuvuttavana, vaikeasti lähestyttävänä ja liian korkealentoisena arkielämään sovellettavaksi.

Yhdessä vaiheessa luin paljon alan kirjallisuutta: Singerin ja muut perusteokset. Yritin niiden kautta rakentaa sellaista ajattelumallia, että perusteluna olisi jokin muukin kuin eläinrakkaus. Halusin saada enemmän filosofista tuntumaa argumentteihin. Lukiessa kaikki argumentit tuntuivat järkeviltä, mutta en koskaan omaksunut mitään tiettyä filosofiaa, ne jäivät etäisiksi. Luen edelleen uusia teoksia, suomalaisia esimerkiksi Elisa Aaltolan teokset. Olen lukenut Salaisen päiväkirjan eläintiloilta, mutta en ole kokenut esimerkiksi Aaltolan teoksia itselleni läheisiksi. Menevät niin filosofisiksi, etten koe niitä käytännöllisiksi. Jos luen filosofiaa, haluan sen olevan sellaista, mitä voi käyttää oikeassa elämässä. Mua ei kiinnosta henkilökohtaisen ideologian rakentaminen, vaan jotain mitä voi kentällä sanoa eteenpäin. Nykyään on vähän merkitystä omassa elämässä, mutta en osaa sanoa olisiko näin, jos en olisi koskaan lukenut aiemmin aiheesta. En koe kovin tärkeäksi, ei ole jotain mitä seuraan aktiivisesti. (Haastattelu 2)

Olen lukenut keskeisiä eläinoikeusfilosofisia teoksia, mutta en ihan alussa. Jokainen eläinoikeusfilosofi kokee aina olevansa 'radikaalein', ja ne riitelevät keskenään siitä. Filosofit puhuvat mutta eivät tee asioita. Monet on vegaanipoliiseja, ei varsinaisia narsisteja mutta haluavat jäädä historiankirjoihin. Pyrin kuitenkin edelleen lukemaan myös uudempia teoksia, etenkin Elisa Aaltolaa. Mun roolina on tiedottaminen, nostan esiin näkökulmia jotka voi nostaa esille populaarissa julkisuudessa. Itse filosofia on enemmän harrastus. Se on mielenkiintoista, mutten ole valtavan kiinnostunut. Uusiin ajatuksiin tutustumista pidän

hyödyllisenä. (Haastattelu 3)

Yksi haastateltava pohdiskeli laajemminkin oman ajatusmaailmansa muuttumista eläinten oikeuksia suhteen; ensin tunnepitoisesta rationaalisemmaksi, ja myöhemmin tunteet ja intuitio saivat jälleen enemmän sijaa omassa eettisessä ajattelussa. Itse suhtautuminen eläinten oikeuksiin ei kuitenkaan kokenut muutosta.

Silloin kun aloin ajattelemaan eläinten oikeuksia, niin se oli paljon tunnepitoisempaa. Mä ryhdyin kasvissyöjäksi kun musta tuntui pahalta nähdä mitä niissä videoissa tapahtui. Olin myös aika pieni, että ei varmaan ollut edes sellaista filosofisempaa kykyä ajatella niitä asioita. Se vaan tuntui pahalta, eikä halunnut siksi olla siinä mukana. Ei silloin miettinyt mitään ympäristöasioita, tai miettinyt edes, että tunteeko ne eläimet kipua kun ajatteli vaan että tietenkin ne tuntee. Sitten tuli jossain vaiheessa paljon enemmän se, että tajusi kaikki ympäristövaikutukset. Vaikka nälänhädän yhteyden. Tajusi, että kuinka paljon lihaan menee viljaa ja kaikkea tällaista. Moraalinen ja eettinen ja filosofinen puoli tuli myös siihen. Mutta nykyään on taas tajunnut miten enemmän pitäisi juuri sen tunteen ja intuition pohjalta tehdä niitä valintoja. Koska silloin nuorenanahan mä jo olin oikeassa, ilman mitään loogisia perusteita. Että ei aina tarvitse olla mitään järkisyitä tuollaisissa aika itsestään selvissä asioissa. (Haastattelu 4)

4.5 Aktivismien vaikutukset ihmissuhteisiin ja elämänvalintoihin

Eettisen vakaumuksen muutos on vaikuttanut miltei kaikilla haastatelluilla perhesuhteisiin. Etenkin veganismi on aiheuttanut usein keskustelua perheenjäsenten välillä.

Kyllä niillä on ainakin kestänyt kauan tajuta se vaikka, että mitä on vegaaninen ruoka. Isä on ehkä ollut sellainen, että sen on helppo hyväksyä. Isä on kanssa sellainen, että se tykkää ihan hulluna eläimistä ja se on tosi kiinnostunut niistä. (...) Vaikka se ei jotenkin osaa yhdistää sitä siihen omaan elämäntapaan tai ruokavalioon, niin ymmärtää kyllä tuommoisen puolen siitä. Sisko taas on sellainen, et sen kanssa en ole puhunut asiasta, mutta se on kyllä... tulee yhtäkkiä semmoisia hirveitä hyökkäyksiä sieltä, että se kokee sen jotenkin... niin. Veli taas sanoi mulle, että se ei halua keskustella tästä asiasta koska se tietää, et me ollaan eri mieltä loppujen lopuksi siitä itse tappamisesta. (...) Se ei tahdo siitä asiasta mitään kärhämää.

(Haastattelu 1)

Vanhemmat sopeutuivat lapsensa elämänvalintaan vähitellen eikä asiaa enää aktiivisesti käsitellä, vaikkei varsinaista yhteisymmärrystä asian suhteen syntyisikään. Vanhempien saattoi olla vaikea sisäistää eläinoikeusfilosofisia syitä kasvissyönnille.

En tähän päivään asti usko, että äiti ihan ymmärtää, että mistä tässä on kysymys. Se on tavallaan luovuttanut. Kun mä menen käymään, niin se tekee jotain vegeruokaa ja on ottanut selvää, että mitä mä syön koska se ei jaksa sitä taistelua aina. Kyllä se on ottanut huomioon sen. Muistelisin, että on ollut semmoinen vaihe, oli sellaista hämminkiä, että se ei vaan ymmärrä. Muutenkin ihmisillä on vaikeaa.... menee sekaisin nämä, että eläimet on söpöjä ja eläimiä ei saa syödä. (...) Voidaan jopa ihan keskustella siitä sen miehen kanssa, niistä kysymyksistä et onko se oikein tai väärin. Ihan rationaalisesti voidaan. Isän kanssa ei olla hirveän paljon puhuttu. Jos nousee esille, niin se nopeasti vaihtuu se keskustelunaihe, että se ei edes ole semmoinen mistä se välittää kauheasti puhua. (...) Yksi sisko on, joka on vähän niinkuin tässä välimaastossa sitten. Ei ole ollut minkäänlaista konfliktia tästä, sellaista pientä. Ei hänkään varmaan ihan ymmärrä tätä. Aina se sama että mistä tässä on kysymys. Se yrittää tulkita niiden omien mielikuvien kautta missä kohdataan, niinkuin joku eläintensuojelu ja se on siis se maksimi mihin ehkä mihin päästään siinä ymmärryksessä. Eläinoikeuspuoli tai miksi tekee tiettyjä valintoja, niin ei kyllä päästä sinne. Ei olla hirveän usein varsinkaan viime vuosina enää puhuttu näistä. Se on tavallaan siellä taustalla ja käsitelty jo. (Haastattelu 2)

Alaikäisenä toimintaan liittynyt haastateltava salasi aluksi käyntinsä eläinoikeustapaamisissa vanhemmiltaan. Hän uskoo, että vanhemmat olisivat estäneet häntä, jos olisivat tienneet asiasta.

Silloin kun mä aloin kasvissyöjäksi, jos siitä voi katsoa sen alkamisen, niin siitä käytiin hirveitä tappeluita. Kun mä aloin käymään eläinoikeustapaamisissa, niin ei ne tainneet tietää missä mä kävin. Yleensä mä valehtelin, että minne mä menen tai mitä olen tekemässä. Varmaan sitten ekoja kertoja kun poliisi otti asemalle, niin sitten ne ehkä vähän kyseli, että mikähän juttu tämä on. Olin kuitenkin alaikäinen, niin ilmoitettiin vanhemmille. Jos ne olisi tienneet, niin kyllä ne olisi varmaan yrittäneet estää. Mutta en mä hirveästi kuunnellut, eikä ne oikein tehneet mitään minkä vuoksi en olisi voinut lähteä. Liikuin liftaamalla tai muiden

kyydeillä, niin ei ne oikein tienneet missä mä menen. (Haastattelu 4)

Eläinoikeusaate ja aktivismi on useimmilla vaikuttanut myös ystävyysuhteisiin. Veganismin myötä lihaa syövien ystävien tapaaminen voi tuntua raskaalta, tai maailmankuvat tuntuvat liian kaukaisilta eläinoikeusliikkeen ulkopuolisten ystävien kanssa.

Se oli niin pitkä se siirtymäaika, puhutaan vuosista. Ja sitten siinä oli kaikenlaista, että kun itsekin mielti niitä eläinoikeudellisia asioita niin kavereitten kanssa saatettiin niistä väentää. Ehkä se on semmoinen normaali ilmiö, että vanhemmat lapsuudenaikaiset kaverit ajautui etäämmälle samaan aikaan ku itse ajautui näihin hommiin mukaan. (...) Asuttiin eri puolilla Suomea ja, vaikea sanoa kuinka paljon se on sitten vaikuttanut. Ei se ainakaan helpota sitä yhteydenpitoa. On vaikea lähteä vaikka jollekin mökkireissulle kerran kesässä, ja sitten kaikki vetää jotain makkaraa ja pihviä siinä ja itse yrittää olla normaalisti. Aika hyvin moni on sitten vuosien jälkeen suhtautunut, myönteisesti. Mutta silti se on aika raskasta. Ei pysty ihan täysillä pistämään aivoja pois päältä ja vaan hengaillemaan. (Haastattelu 2)

Mulla oli joitain kavereita, jotka oli kasvissyöjiä mutta ei mitenkään eläinoikeusliikkeessä mukana. Ne oli ihan myötämielisiä, ne ymmärsi sen ihan täysin. (...) Oikeastaan sitten jossain vaiheessa oli jotkut ei-eläinoikeusjutuissa olevat kaverit, niitä oli muutama. Ja sitten oli se eläinoikeusliike, jossa oli tavallaan kaikki kaverit. Ja kyllä mä sen ymmärränkin, että se tuntuu paljon helpommalta kun on ympärillä samanhenkisiä ihmisiä. Se oli sillä lailla luontaista, että tykkäsi olla ja viihtyi enemmän niiden kanssa. (Haastattelu 4)

Aktivismin myötä kotikaupungin kaverit jäi elämästä pois, kun aloin viettämään aikaa enimmäkseen Helsingissä. (Haastattelu 3)

Koska eläinoikeusliike voi vaikuttaa hyvin konkreettisilla tavoilla omaan arvomaailmaan, olin kiinnostunut sen vaikutuksista myös pitkän tähtäimen elämänvalintoihin. Kysyin haastatelluilta, onko aktivismilla ollut vaikutusta opiskeluun, parisuhteisiin tai työelämään.

Olin parisuhteessa ennen kuin aloin eläinoikeusaktivistiksi, niin ei vaikuttanut siihen. Onhan se helvetin upeaa, että puoliso on myös kiinnostunut näistä asioista. Vaikea sanoa sitten nykyisellään, että haluaisiko elää sellaisen ihmisen kanssa joka olisi tosi, tosi paljon eri mieltä. Voisi olla hankalaa.

- Onko aktivismi vaikuttanut sun opiskelu- tai työkuviioihin?

No joo. En tällä hetkellä opiskele tai ole töissä, teen vaan näitä aktivistijuttuja. Mutta kyllä se aiemmin on tullut vastaan melkein joka paikassa. Joutuu kieltäytymään joistain työtehtävistä. (...) vaikka käsitellä nahkaa, ja se vaan tuntui siltä, että ei pysty. (Haastattelu 1)

Aktiivisesti salakuvauksiin osallistuva haastateltu on tällä hetkellä hyvin omistautunut toiminnalle, ja muut asiat kuten ystävät ja perhe joutuvat joustamaan toiminnan hyväksi.

Olen tehnyt valinnan. (...) Se mitä mä teen tällä hetkellä ja mitä tässä taustalla vaikuttaa, niin olen päättänyt keskittyä aika täydellisesti siihen. Työjutut on toissijaisia. Perhe on tietenkin tärkeä, mutta joutuu välillä joustamaan. On se ihan selvää, että jos reissaa monta viikkoa ja olet tosi väsynyt, niin kotona ei ole heti täysissä voimissa. Että tarvitsee aikaa palautumiseen. Olen tällä hetkellä aika omistautunut. Muut palvelee sitten sitä toimintaa eikä toisin päin. Että toiminta ei ole siinä sivussa. Ensin toiminta, ja muut asiat hoituu jos... ystävät ja perhe tulee sen jälkeen. (Haastattelu 2)

Aika paljon. Oikeastaan kaikki parisuhteet on kariutuneet eläinoikeustoiminnan myötä (naurua). Eihän se mikään sellainen deittivaltti ole sanoa, että olen tunnettu salakuvaajana. Ja sitten se, ettei ole minkäänlaista työuraa.

- Onko se tietoinen valinta?

On. Ja sitten se, ettei oikeastaan omista mitään. Se on seurausta siitä työuran puutteesta. Omistan oikeastaan vain polkupyörän. Tietokonekaan ei ole mun oma. (Haastattelu 3)

Kyllä oon aina haaveillut ammatista, josta olis hyötyä tollasissa asioissa. (...) Mutta ei tällä hetkellä, enemmän mun ammatti on ympäristöön liittyvää. (...) Eläinoikeusaate on vaikuttanut parisuhteeseen, olisihan se outoa olla turkistarhaajan kanssa. Ei varmaan jakaisi maailmaa samalla tavalla. Mutta ennen vaikutti kaveripiiriin selkeästi enemmän. Ennen mielti, että miten kukaan voi elää niin, että syö lihaa. Ajatteli, että ne on täysin julmia ihmisiä mutta nykyään osaa katsoa sitä eri kannalta. Uskon, et tämä meidän nyky-yhteiskunta aika hyvin pesee ihmiset niin, että ne ei uskalla tai ei tiedä miten toimia. Se on tosi vaikeaa henkisesti. (Haastattelu 4)

Olin kiinnostunut myös haastateltavien elämänmuutoksista, ja niiden vaikutuksista suhtautumisessa eläinten oikeuksiin. Itse näkemys eläinten oikeuksiin ei ole haastatelluilla

muuttunut, mutta elämänmuutokset ovat voineet vaikuttaa tapoihin toimia eläinoikeusliikkeessä. Sosiaalisen median merkitys toiminnassa on kasvanut etenkin Vegaanihaasteen myötä. Kampanjan vetäminen tapahtuu kokonaan internetin kautta, ja se vastaa käytännössä kokopäivätyötä.

Yksi salakuvauksia tekevä informantti kuvaa kuvaustilanteita paradoksaalisiksi. Eläinoikeusfilosofian mukaan jokainen eläin on yksilö, ja kuvausten tarkoitus on tuoda esiin eläintuotannon julmuuksia. Itse kuvaustilanteessa ei kuitenkaan ole mahdollista vaikuttaa yksittäiseen eläimeen, joten kärsimyksen ja kuoleman kohtaamiseen on täytynyt tottua.

Kyllä se muuttuu edelleen. Spesismi on karsiutunut, mutta kyllä edelleen on kysymyksiä joiden kanssa pitää taistella. Luulisin ainakin, että osaan katsoa eläimiä yksilöinä. Hyvin erilailta kuin normaalityypit. Mutta samaan aikaan täytyy... jos sä menet broilerihalliin jossa on 100 000 lintua, niin ei siellä pysty. Se pitää laittaa pois päältä. Sun täytyy unohtaa ne ja mennä automaattiohjauksella ja hoitaa se juttu. Ne on vähän ristiriidassa keskenään: niin paljon näkee sitä kärsimystä, mille ei voi tehdä mitään. (Haastattelu 2)

Yksi haastateltu on välillä luopunut veganismista, ja kokee sen olleen osa laajempaa itsetutkiskelua. Vanhemmuuden myötä myös suhtautuminen oman elämän vaiheisiin on muuttunut rennommaksi.

Ei sinänsä. Sillä tavalla vaan kuin aiemmin puhuin, se oli tunnepohjaista ja se muuttui enemmän järkeistämiseen, ja sitten taas tunnepohjaisemmaksi. Mutta ei oma vanhemmuus siihen vaikuttanut, että tietyllä tavalla on oppinut olemaan joistain asioista rennommin. Ja huomaa, että elämässä on vaiheita. Että jos on vaikka dropannut joihinkin maitotuotteisiin, tai droppaa johonkin suklaaseen vaikka viikoksi, niin on tajunnut, ettei se kaada maailmaa. Osa ottaa asioita rennommin, mutta siinä pohjalla on aina säilynyt se aate. (Haastattelu 4)

Kahdella haastatelluista on lapsia. Lapsen syntymä vaikutti molemmilla selkeästi oman toiminnan muutokseen. Lapsen varhaisvuosina kumpikaan ei osallistunut laittomaan suoraan toimintaan. Toisella haastatellulla laitton toiminta kuuluu nykyään jälleen elämään, toinen etääntyi vanhemmuuden myötä OE:n toiminnasta.

On yksi iso muutos. Lapsen syntymä, kyllä se tietenkin on vaikuttanut. Kun se oli nuori, niin

en osallistunut tietynlaiseen toimintaan. Mutta ei se nykyään enää niin hirveästi vaikuta eläinoikeustoimintaan.

- *Puhutteko niistä asioista?*

No sen verran kuin sen ikäisen kanssa nyt pystyy puhumaan. Välillä se kyselee jotain. Mutta en mahdollottoman paljon.

- *Että se on vaan yksi osa sua?*

Niin. Kyllä se tietää, mitä mä teen. (Haastattelu 3)

Ja sit jossain vaiheessa, olisiko ollut silloin kun tiesin, että lapsi on tulossa, niin siinä oli ehkä viisi vuotta väliä... Niin sitten alkoi eläinoikeusjutuista jäämään pois vähän ennen sitä. Ja sain tukea niistä ihmisistä, kävin joissain eläinoikeustapaamisissa ja oman paikkakunnan kokouksissa, mutta en sitten ikinä... Ehkä tietyllä tavalla se into katosi, mikä oli silloin nuorempana. Ehkä tuli vähän semmoinen, että ei tällä saa mitään aikaiseksi, tai sellainen fiilis, että miksi tekee sitä. Ei oikein tiennyt. Ja sitten etääntyi niistä ihmisistäkin, ja tuntuu vieläkin, että jos menee jonnekin niin kyllä ne kaikki muistaa. Ei niistä niin etääntynyt ole. Mutta en mä voi sanoa, että ne on mun ystäviä, vaan kavereita ja tuttuja. Tietyt ihmiset on jääneet, että jos ne tulee käymään kotikaupungissa tai jos mä meen käymään siellä, niin tiedän, että voin aina soittaa niille. Selkeästi on etääntynyt, kun ei ole niin paljon toiminnassa mukana. (Haastattelu 4)

Veganismin soveliaisuus lapsiperheen elämäntavaksi voi myös herättää kysymyksiä, ja omaa elämäntapaansa saattaa joutua puolustamaan vaikkapa neuvolassa.

- *Onko sun veganismia tai aatetta haastettu esimerkiksi neuvolassa?*

Joo. Ei aktivismia, koska se jäi lapsen myötä. Mutta olen itsekin miettinyt aktivismia, olisihan se ihan eri, että mitä mulle tapahtuisi kuin että miten se vaikuttaisi mun lapseen. Neuvolassa kasvissyönnistä on kysytty, ja ihmiset on kysyneet, että onko sun lapsi myös vegaani kun ne on tienneet, että olen vegaani jolla on lapsi. Ja sitten olen selittänyt että on, kyllä se syö ihan samaa ruokaa kuin mäkin. Monet ihmiset kysyy sitä, mutta harvat lähtee haastaamaan. Se varmaan koetaan niin henkilökohtaiseksi, että ei vieraat ihmiset uskalla puuttua siihen. (Haastattelu 4)

4.6 Alakulttuurit eläinoikeusliikkeessä

Veganismi ja eläinoikeusfilosofia ovat eläinoikeusaktivisteille tyypillisiä eetoksia. Usein myös muun tyyppinen ruohonjuuritason aktivismi, vasemmistolaisuus ja anarkismi yhdistetään eläinoikeusaktivismiin habitukseen. Seuraavaksi avaan haastateltujen kokemuksia erilaisten alakulttuurien näkyvyydestä eläinoikeusliikkeessä. Anarkismiin liitetään usein punk-liike, ja tämän alakulttuurin näkyvyys nousi esiin myös informanttien kokemuksissa. Eläinoikeusliikkeessä toimijat nähtiin kuitenkin tänä päivänä huomattavasti aiempaa moninaisempina joukkona.

- *Näkykö OE:ssa paljon alakulttuureja?*

Aika vaikea sanoa, mutta aika paljon kai on edelleen sellaista punk-henkistä. Mutta myös iso osa on sellaisia, että on aiemmin olleet punk-henkisiä, mutta ne on kasvaneet siitä ulos (naurua).

- *Eli onko punkkareita edelleen kuitenkin paljon mukana?*

Ei se nykyään enää ole, vaikka se nousee vieläkin esille. On kyllä tosi erilaista porukkaa. Tai ainakin helpommin lähestyttävämpiä. (Haastattelu 1)

Se on varmaan vähentynyt, enemmän on nyt monenlaisia. Ei voi sanoa, että olisi kauhean sateenkaariporukka, mutta ei ole vaikka puolet jotain vanhoja punkkareita tai anarkisteja. Hyvin monenlaisia ihmisiä. (...) Tietty sellainen anarkistisuuden henki siinä kaikessa on, vaikka ihmiset ei kutsu itseään anarkisteiksi. (Haastattelu 2)

No joo. Silloin kun olin OE:ssa, niin sitä kautta tutustuin myös punkkiin ja anarkismiin. Punkkia ei enää oo niin... se muutos on mun mielestä ihan selvä. Nykyään eläinoikeusaate on musta selkeästi pienten piirien juttu. Ja paljon sellainen laajempi asia. Selkeästi siellä on semmoisia normi ihmisiä, että ei alakulttuureista tulleita. Silloin kun mä menin siihen, niin kaikki mun kaverit oli sitten punkkareita myös. (...) Ja nykyään ehkä enemmän on tulleet ympäristöihmiset, ne on mukana eläinoikeustoiminnassa. Ja ne tekee paljon enemmän yhteistyötä myös keskenään. Ja vierailee vaikka toistensa tapahtumissa, jotain Greenpeacen tyyppisiä puhumassa tietystä aiheesta tai muuta vastaavaa. (Haastattelu 4)

Selkeiden alakulttuurien väistyminen eläinoikeusliikkeessä kertoo aktiivisten toimijoiden

nopeasta vaihtuvuudesta ja ikääntymisestä. Järjestön vaivihkaisen habituksen muutoksen voi nähdä myös merkkinä siitä, että eläinten oikeudet kiinnostavat aiempaa laajempaa väestönosaa jolloin alakulttuurit eivät enää ole niin näkyviä jäsenrakenteessa.

4.7 Sukupuolten merkitys ja vähemmistöjen näkyvyys eläinoikeusliikkeessä

Yhteisötutkimuksessa ei voi sivuuttaa sukupuolia ja niiden merkityksiä. OE ilmoittaa sivustollaan olevansa spesismiä, rasismia ja seksismiä vastustava kansalaisjärjestö. Kukaan haastateltu ei ollut kohdannut seksismiä eläinoikeustoiminnassa, vaan pikemminkin asia nousi merkitykselliseksi järjestön toiminnan ulkopuolisissa tilanteissa tai vaikuttajissa. Haastattelujen perusteella OE on koettu ilmapiiriltään turvalliseksi ja vapauttavaksi, koska vaatimus pitää yllä perinteisiä sukupuolirooleja puuttuu.

En ole koskaan huomannut. Kaikki tekee niitä juttuja jotka joko kiinnostaa tai missä ne on erityisen hyviä. Yleensä leiritkin on niin, että kaikki ruuanlaitto ja siivoaminen, niin osallistujat tekee niitä käytännön juttuja. Eikä ne jakaudu millään tietyllä lailla. (...) Enemmän se tulee vastaan jossain pöydän pidossa. Se miten muut (kuin aktivistit) suhtautuu, siinä huomaa selvästi. Jos on vähänkään karvaa naamassa niin silloin kuunnellaan. Tai ylipäättään tullaan siihen pöydän luo. Että sen huomaa selkeesti, mutta omassa OE-porukassa ei ole koskaan tullut vastaan. Eli siihen pitäisi saada sellainen miesmannekiini vaan seisomaan (naurua). (Haastattelu 3)

Eläinoikeusliikkeen myötä ehkä vasta alkoi kyseenalaistamaan nais-mies-roolittelua. Tuntuu, että siellä on paljon sitä asiaa ajattelevaa porukkaa. Ihmiset on aika tiedostavia siellä. Myös tuo asia on aika tiedostettu siellä. Mutta tietenkin ne roolit on niin syvällä meissä, kun ne alkaa ennen kuin me edes synnytään niin tietenkin niitä toteuttaa tahtomattaan. Mutta niissä porukoissa ehkä kiinnitetään enemmän huomiota siihen, ettei toteutettaisi niitä niin paljon. (Haastattelu 4)

OE:n seksismin vastaisuus ilmenee myös aktiivisessa pyrkimyksessä tunnistaa sukupuolten väliset valtarakennelmat.

On tiettyjä miehille kuuluvia etuoikeuksia: on helpompaa olla aktiivinen kuin passiivinen.

Näitä etuoikeuksia pyritään aktiivisesti kyseenalaistamaan näitä, pyritään sukupuolisensitiivisyyteen. Niillä joilla on etuoikeuksia, on myös velvollisuus tiedostaa ne. (...) OE ei halua hyväksikäyttää miesten etuoikeutettua asemaa esimerkiksi katukampanjoissa. (Haastattelu 3)

Tietyt roolit jotkut ottaa, itseä häiritsee että nuorempi nainen lähtee tiskaamaan tiskejä kokouksessa. - - Että ei sun tarvitse hoitaa tätä. Se helposti menee noin pikkujutuissa, ja siitä sitten vitsaillaankin, että täällä taas naiset keittää kahvia. Helposti jos joku tekee tuollaisen alotteen niin toppuutellaan, että: 'istu vaan kokouksessa ja hoidetaan nämä sitten myöhemmin'. (Haastattelu 2)

Panu Luukka väitti tutkimuksessaan, että suomalaisessa eläinoikeusliikkeessä korostuu naisten opeteltu tunteiden kovettaminen sekä pukeutumisella ja käytöksellä esitetty korostettu maskuliinisuus, kun taas miesten herkkyyttä nähtiin positiivisessa valossa eikä miehiltä odotettu samanlaista sukupuolen esittämistä (Luukka 1998: 129–130). Haastatellut eivät allekirjoittaneet Luukan tulkintaa. Pikemminkin OE koettiin rooleista vapaaksi yhteisöksi, missä kukin on vapaa olemaan oma itsensä.

On tuosta puhuneet ihmiset jotka on olleet silloin mukana, jotka kritisoi myös tuota Luukan tulkintaa. Et ne ei kokeneet itse sitä tuolla tavalla. (...) Mutta tietysti on mukana monenlaisia ihmisiä, on paljon seksuaalivähemmistöjä korostuneesti. On hyvin vapaamielinen ja turvallinen ympäristö toivottavasti, ihmisille olla juuri sellaisia kuin ne haluaa olla. Ja jos joku nainen vaikka haluaa pukeutua sukupuolineutraalisti, niin... tai käyttäytyy niin, että ulkopuolinen voisi sanoa, et: 'ooks sä niinku mies vai nainen?'. Ja jos ulkopuolinen tulee tarkkailemaan käytöstä ja vaatteita, niin voi tehdä omia tulkintoja. Saattaa tulla vähän vääriä ennakkokäsityksiä. (...) Ja toisaalta sitten jos on korostuneen naisellinen, niin en ole ainakaan huomannut että olisi mitään. Mutta tietenkin, jos ihminen itse ottaa esiin sen tyyliensä tai roolinsa ja alkaa keskustelemaan siitä. Että jokainen saa ihan vapaasti olla, enkä näe mitää syytä miksi sitä katsottaisiin kiero. (Haastattelu 2)

Siksi se on ehkä myös semmoinen yhteisö, että siinä on helppo olla kun ei tarvitse vastata niitäkään odotuksia, että millainen sun täytyisi olla naisena tai miehenä. (Haastattelu 4)

Koska OE on ilmoittanut vahvasti kantansa kaikenlaista syrjintää vastaan, olen kiinnostunut

erilaisten vähemmistöjen näkyvyydestä järjestön toiminnassa. Kysyin haastateltavilta, kuinka paljon eläinoikeusliikkeessä heidän kokemuksensa mukaan toimii erilaisten vähemmistöjen edustajia. Vähemmistöiksi määrittelen tässä tutkimuksessa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt, vammaiset sekä maahanmuuttajataustaiset. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt olivat useimmiten mainittuja näistä vähemmistöistä, maahanmuuttajia koettiin olevan mukana suhteessa vähiten.

No sitä (seksuaalista suuntautumista) on tosi vaikea tietää, kun ei se näy, mutta jo kaikissa leirikirjeissä ja muissa korostetaan, että ketään ei saa syrjiä. Ja viime leiriltä tuli kiitostakin esimerkiksi saunavuoroista jotka oli et miehet, naiset ja muut. Kyllä musta tuntuu, että seksuaalivähemmistöt on sellaisia, että niitä on paljon mukana. Ainakin huomioidaan yleensä tuollaisissa jotka saattaisi muuten tuntua tosi ikäviltä. Maahanmuuttajaporukkaa ei ehkä kauheasti ole mukana. Kyllä leiripaikkojakin on mietitty sillä lailla, että sinne pääsisi rullatuolissakin ja muuta. Kun monesti on kuitenkin niitä jotka tulisi, jos se paikka olisi esteetön. (Haastattelu 1)

Varsinkin viime vuosina on tullut mukaan maahanmuuttajataustaisia ihmisiä. Varsinkin somessa. Helsingissä näkyy korostuneesti, olen oikein laittanut merkille. Eikä kaikista edes voi päätellä kuvan tai nimen perusteella taustaa. Mutta ketkä on itse ottaneet asian esille, että on maahanmuuttajatausta. Tampereella käy henkilö kokouksissa avustajan kanssa, on ollut pitkään mukana. Oli mukana jo ennen vammautumista, ja edelleen käy kokouksissa mahdollisuuksien mukaan. Mutta ei hirveästi tule muita mieleen. Tietenkin toivoisi, että olisi enemmän, se on aina huono jos on vain tiettyä ryhmää edustettuna. Ja tämä on kysymys ulkomaisessa eläinoikeusliikkeessä myös nyt. Esimerkiksi Amerikassa, että miten suhtaudutaan tummaihoisiin ihmisiin ja keskustelut mitä sieltä nousee. Monimutkainen asia, mutta on ehkä yksi kipukohta. (Haastattelu 2)

Kaikkia näitä on kyllä, jostain syystä aika vähän maahanmuuttajataustaisia.

- Onko se määrä muuttunut OE:n aikana?

Jos ajattelee maahanmuuttoa koko Suomessa prosentuaalisesti, niin se määrä on kasvanut saman verran myös OE:ssa. Mutta jostain syystä, vaikka OE on julistautunut antirasistiseksi, niin me ei olla onnistuttu tekemään siitä toiminnasta sellaista, että monet maahanmuuttajat kokisi sen omaksi jutukseksi. Mutta se on ehkä meidän omaa epäonnistumista. Mutta kyllä sitä tietysti on. Vähemmistöjä on aika paljonkin. Transihmisiä ja seksuaalivähemmistöjä, on

aika paljon erilaisia ihmisiä. Etenkin lesboja, mutta jostain syystä vähemmän miespuolisia homoseksuaaleja. (Haastattelu 3)

Mun mielestä seksuaalivähemmistöjä on nykyään vähän enemmän, mutta ei paljon. Maahanmuuttajia vähän enemmän nykyään, mutta aikaisemmin ei juuri yhtään. Ja vammaisia... ehkä jotain pari kertaa tapasin. Että tosi vähän on tuollaisia vähemmistöjä mitä luettelit. Mutta muistan, että siitä oli joskus ehkä keskusteluakin, että miksi ne ihmiset ei tule tähän toimintaan. Mutta luulen, että se ei ole niinkään OE:n toiminnasta riippuvainen, kun se on enemmänkin sellainen isompi yhteiskunnallinen asia. (Haastattelu 4)

Muistoissa korostui etenkin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien toimijoiden näkyvyys ja OE:n pyrkimys vähemmistöjen tarpeiden aktiiviseen huomioimiseen. Kahdessa haastattelussa korostui näkemys, jonka mukaan maahanmuuttajataustaisten toimijoiden vähäinen osallisuus eläinoikeusliikkeessä on tiedostettu ongelma.

4.8 Eläinoikeusliike ja media

On aiheellista tarkastella median määrittämää kuvaa eläinoikeusliikkeestä aktivistien näkökulmasta. 1990-luvun kettutyttökirjoitukset ovat osin jo kaukana historiassa, mutta aktivistien muistoissa kohtaamiset toimittajien kanssa saattoivat silti toistaa sensaationhakuista kaavaa. Millainen on OE:n ja median suhde tänä päivänä?

Riippuu toimittajista. Välillä on tosi tarkoituksenhakusia, huomaa että toimittajalla on itsellään joku tosi vahva ennakkoluulo. Kerran, kun turkistarhoilla on niitä avoimia ovia, niin täältä lähti porukka, jossa yksi oli mies ja muut aika nuoren näköisiä naisia. Niin se ei kuvannut tai haastatellut muita kuin niitä naisia. Ja turkistarhaajat oli miehiä, että se selvästi halusi sen asetelman. Että keski-ikäiset miehet vastaan nuoret naiset. Mutta jotkut toimittajat on lähestyneet vähän puolueettomammin.

- *Onko sua haastateltu?*

Olen mä ollut ainakin radiossa. Mutta en mielellään mene haastatteluihin (naurua). Ne (toimittajat) oli ihan ok, kyseli ihan oleellisia kysymyksiä. (Haastattelu 1)

Yleisesti median suhtautuminen eläinoikeusliikkeeseen koki ensimmäisen ison muutoksensa

vuoden 2007 salakuvien julkaisun yhteydessä.

On se muuttunut. (...) Mä kerään aika paljon vanhaa mediaa, mutta en ole saanut käsiini näitä tosi vanhoja juttuja niin en osaa sanoa miten siihen on suhtauduttu, muuten kuin tämä perus kettutyttö-meininki. Mikä oli sen takia, että meidän puolella ei ollut ketään joka olisi voinut antaa äänen sille asialle. Oli naamioituja ihmisiä tekemässä jotain iskuja, yhteiskunta ei oikeen osannut käsitellä sitä asiaa. Se oli niin uusi juttu, ja siinä tapahtui sitten kaikkennäköisiä ylilyöntejä. (...) Suhtautuminen on ollut varmaan Sikatehtaat-kampanjasta (2007, toim. huom.) lähtien melko hyvä, että varsinkin silloin media suhtautui tosi hyvin. Kuvia julkaistiin, ja pari ihmistä tuli esiin omilla kasvoillaan, joka oli iso juttu. Mutta se vei tavallaan sitä mysteeria siitä pois, että ne oli tavallisia ihmisiä. Oli luottotoimittajia, joille pystyi sanomaan, että meillä on taas uutta materiaalia. Että on hyvät yhteydet osaan. Tietenkin osa on sitten vastaan, Maaseudun tulevaisuus on sellainen. Mutta ei ole sellaista kuin median ja aktivistien salaliitto vaan ihan sellaiset normaalit suhteet. (Haastattelu 2)

On muuttunut valtavasti 2007 vuoden kuvausten jälkeen. Olen itse niin tiiviisti mukana, etten mä aina hahmota median roolia. Osa aktivisteista on suhtautunut hyvin negatiivisesti kaikkeen valtamediaan. (...) Vapautusiskut on tehneet OE:n tunnetuksi hyvässä ja pahassa, ja missä OE olisi ilman niitä? Vaihtoehtoja on monia, mutta niiden iskujen merkitystä ei voi kiistää. (Haastattelu 3)

Vuoden 2007 kuvajulkaisujen jälkeen OE on tarjonnut uusia kuvia medialle säännöllisesti, mutta kiinnostus ei ole myöhemmin enää yltänyt samalle tasolle. Salaa kuvattujen tuotantotilavideoiden uutisarvo lehtien ja ajankohtaisohjelmien parissa laski, kun paras sokkiarvo oli hyödynnetty loppuun. Kaksi kuvauksia tehneistä informanteista myös kokee median ylipäättään muuttuneen. Monet salakuvattuja videoita julkaisseet asiaohjelmat kuten YLE:n Ajankohtainen kakkonen tai MTV3:n 45 minuuttia, on jo lakkautettu. OE:lle ei riitä, että kuvia tai videoita julkaisevat pienlehdet, vaan materiaalia tähdätään isompien medioiden ja tv-kanavien julkaistavaksi.

Ja kun on julkaistu taas lisää kun on erilaisia kampanjoita, niin on vähän hiipunut se kiinnostus tätä nykyhetkeä kohden. Toi (nimi), joka on hoitanut mediahommia paljon aikaisemmin sanoi, että kun ne soitti jonnekin mediaan (OE:n ominaisuudessa) niin niiden ääni oikein kirkastui siellä, että 'Mitäs teillä olisi?'. Ja nykyään se on taas, että ei ole

kauhean kiinnostavaa. Ja tosi vaikeaa saada enää mitään läpi.

- Entäs pienlehdet, vaikka Voima?

En ole edes kauheasti seurannut, Voima ei ole ollut sellainen... Itse tavoittelen valtakunnallista näkyvyyttä. (...)45 minuuttia, varmaan yksi viimeisimpiä juttuja oli, että pari aktivistia meni toimittajien kanssa jonnekin sikalaan ja sitten sen jälkeen se ohjelma lopetettiin. Että se juuri saatiin sisään ennen kuin se meni. Sekin homma meni vähän huonosti meidän kannalta, toimittajat vähän jänisti siinä loppuvaiheessa omassa roolissaan. Käsittääkseni kuvaaja oli joku joka oli ollut sotavalokuvaajana ja se olisi kyllä tullut, mutta sitten sieltä ylempää oli oltu että ei. (Haastattelu 2)

Sikatehtaat-kampanjan kuvat myös mahdollistivat dialogin OE:n ja Eviran sekä korkean tahon poliittisten toimijoiden, kuten silloisen maatalousministerin Sirkka-Liisa Anttilan ja pääministeri Matti Vanhasen kanssa. Nykyään vasta-argumentit tulevat lähinnä Maaseudun tulevaisuus -lehden toimittajilta, joita OE pitää matalan tason toimijoina.

5. YHTEISÖLLISYYS

Poliittiset tai ideologiset järjestöt ovat aina myös yhteisöjä jäsenilleen. Yhteisöllisyyden merkitystä yksilölle on tutkittu jo parisataa vuotta, ja määritelmät ovat muuttuneet. Parikymmentä vuotta sitten puhuttiin kommunitarismista eli ihmisten keskinäisestä yhteenkuuluvuudesta, vuosituhannen vaihteessa yhteisöä kuvailtiin myös termillä sosiaalinen pääoma. Yhteisöllisyys edellyttää kohtuullisen heikkoja sosiaalisia suhteita, sillä liian vahvat siteet voivat johtaa epädemokratiaan tai vaikeuttaa myönteistä kanssakäymistä (Happonen 2005: 3). Suomessa sosiaalisen pääoman käsitettä on tutkinut Markku T. Hyypä teoksessaan *Elinvoimaa yhteisöstä - Sosiaalinen pääoma ja terveys* (2002).

Kaikki haastattelemani henkilöt ovat olleet hyvin aktiivisesti mukana OE:n toiminnassa. Tarkastelen seuraavaksi haastateltavien kokemuksia OE:n yhteisöllisyydestä erityisesti järjestötoiminnan kautta. Lisäksi käsitelen informanttien muistoja leiritoiminnasta.

5.1 Katukampanjat ja mielenosoitukset

OE:n toimintaan on alkuaikoina kuulunut vahvasti erilaiset mielenosoitukset eli demot

vaikkapa Halosta, Sokosta tai Anttilaa ja niiden myymiä turkissomisteita vastaan. Sen sijaan eniten yleistä paheksuntaa aiheuttaneet turkiseläinten vapautusiskut eivät tulleet missään haastattelussa ilmi. Vuoden 2000 jälkeen vapautusiskut ovatkin käytännössä loppuneet (Lundbom 2016). Myös turkiksia myyvien liikkeiden toimitusjohtajien tai turkistarhojen omistajien kotipihoilla on pidetty protesteja, jotka vastaavat rakenteeltaan tavanomaista mielenosoitusta.

Se ollut sellaista, että joku vie niiden ovelle jonkun flaikun [infolehtinen], että miksi me ollaan täällä. Yleensä ne ei ikinä tule avaamaan ovea, ja se jätetään vaan postilaatikkoon. Yleensä siinä sitten hetki seistään, naapurit tulee ihmettelemään ja jaetaan flaikkuja. Huudellaan siinä jotain, just mitä perusdemoissa on. Ei siis mitään hävyttömyyksiä, vaan aika perusjuttuja, kilttiä. Sitten se on vähän niin kuin siinä ja lähdetään pois. (Haastattelu 4)

Mielenosoitukset ovat viime vuosina harvinaistuneet, ja tänä päivänä katukampanjointi on OE:n näkyvin tapa toimia. Lähes kaikki haastatellut kokivat katukampanjoinnin hyvin mieluisana toimintana. Mielekkäimmät tavat osallistua niihin kuitenkin vaihtelivat melkoisesti. Sen sijaan mielenosoituksissa saatu palaute yhdistyi monen muistoissa negatiivisiin kokemuksiin. Myös väkivallan uhka oli mielenosoitusten aikana yleisempää kuin muissa katukampanjoissa.

Katukampanjointi on mun lempparipuuhaa. Erityisesti tykkään jakaa lenttareita [lentolehtisiä] tai sit vaan pönöttää infopöydän takana. Monesti on jotain maistiaisja tai sitten vaan tarjotaan ihmisille tietoa, näytetään jotain videoita. Yleensä on sellaista ihmisten kanssa keskustelemista, ja aika paljon tulee paskaa niskaan ja semmoista. Mielenosoituksia inhoan. (Haastattelu 1)

Enkä tykkää marssimisesta tai sloganien huutamisesta. Sellaiset mielenosoitukset, joissa marssitaan kaupungin läpi ja huudetaan, et meitä on tässä monta. Ja kun oikeasti se määrä jää alle tuhannen, niin ei se ole sellainen missä olisin mielellään. Se on musta vähän kiusallista. (Haastattelu 3)

Suurin osa demoista on varmaan huonoa palautetta mitä oon saanut.

- Minkälaista se huono palaute on?

Että menisitte töihin (naurua). Tai että eikös sulla ole nahkakengät jalassa. Just sellasta

tosi... ns. hyviä heittoja. Että tässä säkin teet väärin. Mutta joskus tullaan sanomaan, että ootte ihan oikeassa, sellaisiakin on ollut.

- *Onko aggressiivinen palaute tullut sulle yllätyksenä?*

Onhan se ollut sellaista, et on tultu fyysisesti tosi lähelle, mulle ei itselle mutta olen ollut paikalla, kun on tapahtunut niin. (Haastattelu 4)

OE koostuu eri kaupungeissa tai pienemmilläkin paikkakunnilla toimivista, itsenäisistä paikallisjaostoista, joten toiminnan aktiivisuus vaihtelee alueittain. Järjestöllä ei ole nimellisiä johtajia, mutta etenkin pienemmällä paikkakunnilla vastuu toiminnasta on aktiivisimpien toimijoiden harteilla.

Demoja, flaikkujen jakamista, pöydän pitämistä. Ja silloin kun asuin vielä kotona niin se paikallistoiminta oli mun vetämää jos niin voidaan sanoa, vaikka ei siellä mitään johtajia ollut. Jonkun oli vaan pakko sanoa, et tehdään näin ja jakaa niitä nakkeja. Ihmiset ei vaan tee mitään jos ei sanota, tai ainakin itselle jäi sellainen kuva. (Haastattelu 4)

Kadulla kampanjoidaan ihmisten keskuudessa. Negatiivistakin palautetta tulee usein, mutta varsinaiset konfliktit ovat harvinaisia. Suhtautuminen on etenkin viime vuosien aikana muuttunut entistä positiivisemmaksi.

Ainakin ne ihmiset ketkä on olleet mukana ennen mua, niin kyllä se on selvästi muuttunut positiivisemmaksi se suhtautuminen. Varsinkin jos siihen vertaa siihen mitä on kuullut, miten joskus 90-luvulla oltiin vaan jotain, että: 'Terroristit!' (Haastattelu 1)

Haastavimmiksi koetaan jo valmiiksi vihaiset palautteen antajat. Hedelmällisen keskustelun aikaansaaminen on vaikeaa jo valmiiksi kantansa valinneen, aggressiivisen vastaväittäjän kanssa. Tyypillisesti eläinoikeusaktivisteja syytetään muiden hädänalaisten ryhmien laiminlyönnistä eläinten oikeuksien kustannuksella.

Helpoiten tulee usein puhumaan ne joilla on jotain vihaista sanomista, yleensä ne on tosi vihaisia. Ne on vihaisia jo ennen kuin niille puhuu mitään. Ja sitten on tyypillistä, että huudetaan vaikka 'Vanhuksille oikeuksia!', että ennen kuin itse ehtii sanoa mitään niin alkaa sellainen. Monesti tuntuu, että niillä on vaan jotain sanottavaa eikä ne monesti edes kuuntele, että mistä tässä on oikeasti kyse.

- *Onko ihmisoikeudet tavallinen vasta-argumentti?*

On joo, aika tavallinen (naurua). Mutta suurin osa ei välttämättä ota kantaa mitenkään, vaan ottaa esitteitä mukaan koska iso osa on kuitenkin kiinnostuneita. Yhä enenevässä määrin ihmiset on nähneet joitain videoita tai muuta mediassa olevaa ja tulee päivittelemään sitä, kuinka kamalaa se on. Mutta jos vaikka yliopistolla on pöytä, niin suurin osa ottaa sen esitteen. (Haastattelu 1)

OE:n kampanjat ovat visuaalisia ja huomiota herättäviä, joten ne herättävät usein tunneperäisiä reaktioita. Osa kampanjoista voi olla myös järjestäjille työläitä, esimerkiksi Fur Free Fridayn aikana kettupukuun sonnustautunut aktivisti vietti häkissä kokonaisen yön. Pitkäkestoisten katukampanjoiden aikana aktivistit ovat myös alttiimpia fyysisen väkivallan uhkalle, joka korostuu etenkin iltaisin. Päihtyneet ohikulkijat saattavat reagoida aggressiivisesti.

Mähän olen saanut huonoa palautetta, koska tykkäsin olla kameran takana dokumentoimassa sitä juttua ja roudailla kamoja. Ja sitten jos siellä oli joku ongelma, niin mä menin siihen. Jos joku änkyrä tuli siihen riitelemään, niin mä menin siihen ja vein sen jonnekin sivummalle ja jatkoin sen kanssa. Et mulla on sitä kautta aika paljon sellaisia negatiivisia kokemuksia. En ole ehkä ollut siinä pöydällä aktiivisesti, mutta olen halunnut, että jos on ollut jotain ongelmia, niin mä olen sitten voinut hoitaa ne pois. Ne muut ihmiset voi keskittyä niihin parempiin tapauksiin. Ei ole niin paljon kokemuksia että voisin yleistää, mutta sellainen vihainen ihminen joka on pitkään hautonut jotain mielessään, niin sellainen tulee sitten purkamaan sitä paha oloaan. On sitten sellaisia vakiotyyppejä jotka saattaa tulla aina änkyröimään. Mutta on sellaisia ihmisiä, jotka vaan on tosi ärsyyntyneitä ja sitten ne näkee sen pöydän, ja sitten ne tulee, että: 'Mä näytän noille mistä kana pissii'. Ja ne heittää niitä iänikuisia samoja argumentteja, mitkä on kuultu miljoona kertaa. Pöytää on joskus joku saattanut vähän romistella. Ja yhden kerran kun oli tuossa keskustassa sellanen yön yli kestävä häkkitempaus pikkujouluaikaan, niin silloin oli vähän sellaista tappelua siinä häkin vieressä. Se oli muutenkin tosi uhkaava tilanne, kun aamuyöllä tuli pikkujouluvieraita kännissä siihen riehumaan iso joukko. Se oli aika kuvottavaa. (Haastattelu 2)

Katukampanjointi on yleensä sellaista, että jos seisoo vaikka kadulla infopöydän takana niin siihen tulee paikalle lähinnä niitä jotka on kiinnostuneita tulemaan. Ne joita homma vituttaa, yleensä vaan kävelee ohi. Kerran yksi aika helvetin iso hormonihirviö otti kraivelista kiinni,

nosti turkisliikkeen ikkunaa vasten ja sanoi, et: 'Oottekste turpiin vedettäviä?' Se on ollut suurin aggressio mitä mä henkilökohtaisesti olen kohdannut. (Haastattelu 3)

Ihmisten suhtautuminen OE:n tiedotuskampanjoihin on toimintavuosien aikana muuttunut suvaitsevaisemmaksi, kun aggressiiviksi mielletyt mielenosoitukset ovat vaihtuneet pääosin rauhallisiin katukampanjoihin. Yleisin muisto negatiivisen palautteen antajasta kuvaa jo valmiiksi vihaista henkilöä, joka purkaa ilmeisen satunnaisesti omaa aggressiotaan aktivisteihin ilman aitoa pyrkimystä keskusteluun.

5.2 Salakuvaaminen

OE:n yksi tunnetuin toiminnan muoto on suoran toiminnan kautta saatujen videoiden julkaisu sekä niiden toimittaminen medially. Järjestön omissa nimissä ei kuitenkaan tehdä suoraa toimintaa, vaan salakuvaukset ja muut protestit ovat yksittäisten aktivistien toiminnan tulosta. EVR sen sijaan ilmoittaa omista iskuistaan anarkistisella Takku-sivustolla (Takku). Haastatellut kokivat suoran toiminnan kannattavaksi. Tarkastelen seuraavaksi haastateltujen määritelmiä suorasta toiminnasta, ja teen niistä yhteenvedon omaa tulkintaani käyttäen.

Sekin ehkä voi olla aika monenlaista. Yleensä se kai on ainakin Suomessa ollut sellaista, että mennään vaan jonnekin kuvaamaan, ilman sitä byrokratiaa minkä kautta yleensä pyritään vaikuttamaan. Unohdetaan ne lait ja muut ja ajatellaan, että millainen toiminta saattaisi oikeasti auttaa jotakuta. (Haastattelu 1)

Mulle se on sitä, että ei yritetä vaikuttaa epäsuorasti asioihin, kuten keräämällä adresseja tai osoittamalla mieltä, tai yrittämällä vaikuttaa joihinki päättäjiin vaan otetaan ohjat omiin käsiin. Ja usein se tarkoittaa sitä, että rikotaan lakeja että saadaan se asia hoidettua. Käytännössä se on itsellä keskittynyt salakuvaamiseen ja muuhun siihen liittyvään. Dokumentoimiseen, se on mulle sitä suoraa toimintaa. Ei ole kokemusta eläinten vapauttamisesta, suurin osa tapahtui 90-luvulla. Se oli sen ajan toimintatapa. (...) Oli myös sitä turkkien hennalla värjäämistä, se oli lempeämpi tapa pilata se turkki. Se ei ole kuulunut mun aikana enää valikoimaan, eikä ole tullut puheeksikaan. Se oli yksi taktiikka, joka on sitten vaihtunut muihin jotka on tehokkaampia. Tietenkin joskus nytkin näkee videoita Youtubessa, missä joku on ottanut pari minkkiä ja vienyt ne jonnekin kauas vesistöjen lähelle

ja päästänyt ne menemään. Mutta ne on olleet jotain pari yksilöä vain. Se on ollut tällainen avoin vapautus. Ja se taas on eri asia kuin jos avataan kaikki häkit turkistarhalla. Ja samoin ihmiset saattaa tehdä itsenäisesti niin, että hakee tuotantoyksiköistä jonkun eläimen ja huolehtii sille uuden kodin ja jatkotoimenpiteet. Ettei vaan heitetä sitä mihinkään tien poskeen sen jälkeen. Pääpaino on nyt pitkään ollut kuvaamisessa, alkaen Sikatehtaattakampanjasta 2007. (Haastattelu 2)

Ihmiset pyrkii itse ratkaisemaan ongelmat oman ryhmän ja oman toiminnan avulla pyytämättä apua mistään ylhäältä päin. Suurin kriteeri on, että toiminta johtaisi haluttuun lopputulokseen sen sijaan että se olisi symbolista. Suora toiminta voi olla hyvin monenlaista: median haltuunotot, omaehtoisesti tekeminen. Suora toiminta ei ole automaattisesti laitonta. OE:n tyypillinen suora toiminta on kärsivän eläimen poishakeminen. Suora toiminta on myös kadulla pöydän pitämistä ja sen kautta tiedon välitystä. Oleellista on uskottava kertomus tietyn toiminnan johtamisesta tiettyyn seuraamukseen ja muutokseen. Kuvauskampanjoissa on tottakai myös suoran toiminnan aspekti: ihmiset ei tiedä mitä eläintiloilla tapahtuu, joten niistä raportoidaan. (Haastattelu 3)

Suora toiminta itselleni on sitä, että voidaan toimia myös laittomin keinoin. (Haastattelu 4)

Määritelmät suorasta toiminnasta vaihtelivat vain hiukan, ja kaikkien kuvaukset sisälsivät myös maininnan laittomasta toiminnasta. Tulkitsen eläinoikeusliikkeen suoran toiminnan sisältävän ensisijaisesti itsenäistä, byrokratiaa vastustavaa kansalaistoimintaa. Tällaista toimintaa ohjaa ennen kaikkea vahva pyrkimys oikeudenmukaisuuteen, tarpeen vaatiessa laittomia keinoja käyttäen.

Osa haastateltavista tekee kuvauksia edelleen, ja ne vievät ison osan arjesta. Kaikki kokivat kuvauskokemukset henkisesti hyvin raskaiksi etenkin alussa. Moni kuitenkin myös kuvaili tietynlaista turtumusta, mitä väistämättä ilmaantuu kokemuksen karttuessa. Alkujärkytyksen jälkeen kuvaamisesta tulee rutiinia, eivätkä kuolleet tai kuolevat, huonokuntoiset eläimet enää hätkähdytä. Eläimet nähdään tavallaan vain linssin läpi, ja niiden kuoleman dokumentointi on osa työtä. Henkilökohtaisen suhteen luominen jokaiseen huonokuntoiseen eläimeen on mahdotonta, ja liika asian sureminen lamaannuttaisi. Välillä kuvausrutiini saa jopa näkemään eläimet tuottajien tavoin: ei yksilöinä vaan massana. Eläimet voivat herättää ärtymystä ollessaan tiellä kuvaushetkellä.

Sen kaiken katsoo kameran linssin läpi, niin siinä ei pysty samaistumaan tai muodostamaan niin henkilökohtaista suhdetta siihen eläimeen minkä näkee. Siihen suhtautuu työnä. (Haastattelu 3)

On paljon kokemusta monenlaisista tuotantolaitoksista ja kuvaamisesta. Ne on niin erilaisia ne paikat, että jokainen kanala, sikala tai navetta on jäänyt mieleen sellaisena uniikkina paikkana. Melkein aina on joku älyttömyys, mikä sitten jää mieleen. Muistaa, että tämä oli se paikka missä oli se hulluus. Ihan ekoilla kerroilla vaan se todellisuus, katsoo niitä eläimiä siellä paskassa ja veressä; kaikki ne hajut, äänet ja muut. Tosi vahvasti se vaikutti.

- Jäikö ne asiat pitkään kummittelemaan sun mielessä?

No ehkä joitain viikkoja. Se liittyy ekoihin kertoihin, kun siinä tulee paljon uutta. Ja on tietenkin jännityselementti, ja pelko. Tuollaiset jättää vahvoja muistikuvia, sen lisäksi että on se paska mitä näkee siellä sisällä. Niin kyllä se jää mieleen vähäksi aikaa kummittelemaan ja sitä prosessoi. Mutta aika nopeasti se muuttuu arkirutiiniksi. Ei varmaan kaikilla, mutta itsellä helposti tulee sellainen rutiini, että siellä on suorittamassa sellaista tehtävää joka pitää tehdä. Ja sitä ei enää jää miettimään joka eläimen kohdalla. Sen alkaa näkemään vähän niin kuin joku tuottaja itsekin. Sitä tekee työtä, ja eläimet on välillä vähän tielläkin siinä. Ne toimii ärsyttävästi eikä anna mun tehdä sitä mitä tänne on tultu tekemään (naurua). Se on rutiinia, ja siihen rutiiniin tulee katkoksia, kun törmää johonkin asiaan joka on jotain radikaalia tai poikkeavaa. (Haastattelu 2)

Kuvatuiista julmuuksista huolimatta myös tilanomistajia kohtaan saattoi ilmetä myötätuntoa: oletettiin, että karmealla tavalla heitteille jätettyjen eläintilojen taustalla täytyy olla hyvin pitkällisiä ongelmia. Loputon epäuskoisuus siitä, miten erittäin huonossa hoidossa olevien tuotantotilojen olosuhteet voisivat näyttäytyä enää kenellekään normaalina ympäristönä, toistuu kertomuksissa.

Ei ole tullut sellaista tilannetta etteikö pystyisi jatkamaan, mutta on tullut sellainen olo, että pitääkö mun mennä koputtamaan tuonne tyypin ovelle ja kysyä, että mitä helvettiä täällä oikein tapahtuu. Siellä on eläimiä joilla suolet roikkuu ulkona, ja ne on siellä viikkokausia. Kaikenlaisia raatoja pyörii kulmissa. Olosuhteet saattaa vaan olla niin älyttömät, että edes kauhuelokuvassa ei osattaisi lavastaa sillä lailla, mitä jossain pienessä sikalassa saattaa olla. Että miten sitä ajautuu siihen tilanteeseen, että tuo näyttää normaalina ja voi käydä

siellä töissä ilman, että tekee sille tilanteelle mitään. On varmaan tuottajan puoleltakin pitkä prosessi, että miten tuohon päädytään. Tuollaiset jää sitten mieleen. (Haastattelu 2)

Ennen vuoden 2007 kuvauksia aktivistit itsekin epäilivät, etteivät ehkä tulisi löytämään suomalaisilta broilerihalleista yhtä järkyttävää kuvattavaa kuin mitä ulkomailla kuvatuissa videoissa voi pahimmillaan näkyä. Usko suomalaisen maatalouden puhtoiseen maineeseen oli vahvana jopa eläinoikeusaktivisteilla.

Olen tehnyt vähän liikaakin. Oltiin yhden toisen aktivistin kanssa puhuttu kesällä 2007, että tällaiset salakuvausjutut on toimineet hirveän hyvin esimerkiksi Itävallassa. Ihmiset saattoi kokea meidän oman materiaalin epäuskottavana, koska se ei ollut kotimaista. Ihmisillä on usein sellainen nationalistinen, täysin perustelematon usko siitä, että tuotanto Suomessa olisi täysin erilaista kuin vaikka Saksassa tai Puolassa. Silloin oli itselläkin tällainen ajatus, että ei me varmaan löydetä mitään. Se on hirveen vahva se hokema sellaisesta suomalaisesta maataloudesta. Että ei me löydetä sellaista, mitä näissä ulkomaisissa kuvissa on. (Haastattelu 3)

Ensimmäinen kuvauskerta broilerihallissa ja sen aiheuttama järkytys tulivat yllätyksenä erittäin kokeneelle aktivistille, jolla oli ennestään kokemusta käynneistä turkistarhoilla. Eläinten huonot olosuhteet paljastuivat koko karmeudessaan vähitellen: koneellistettu ruokinta näännytti heikommat yksilöt käytännössä nälkään.

- *Millainen se eka kokemus oli? Miltä se tuntui nähdä sitä, mitä siellä oikeasti onkin? Olin kuitenkin nähnyt turkistarhoja paljon, ja olin ajatellut... En osannut oikein varautua siihen, että se olisi tunteita koskettavaa millään tavalla. Että me kuvattaisiin ja siellä olisi vain niitä kanoja päällekkäin. Ensimmäisissä halleissa oli sellaisia pieniä broilereita, ne oli tosi nuoria. Yleensä kun näkee sellaista teollisuuden omaa kuvastoa, niin kuvat on otettu siinä vaiheessa, kun ne eläimet on tosi nuoria. Kun ne on pieniä, niin sitä tilaa näyttää olevan aika paljon, ja onkin. Me haluttiin kuvata niitä isompina, siinä paljastuu se, että kasvatuksen loppuvaiheessahan niillä alkaa olla tosi ahdasta.*

- *Ja niille tulee painoa. Niin, ja kokoa. Nehän kasvaa ihan valtavan kokoisiksi. Me nähtiin niitä pieniä, ja käveltiin siellä. Me ajateltiin, että meidän kuvista ei tule mitään, että ne näyttää ihan samalta kuin ne teollisuuden mainoskuvat. Muistan, että kuvasin sellaista pientä broileria makaamassa, ja*

ajattelin, että se on kuollut. Alettiin löytää niitä kuolleita, ja tiedettiin, että niitä kuolee siinä kasvatuksen alkuvaiheessa aika paljon, erilaisista syistä.

- Mistä syistä esimerkiksi?

Niillä on paljon vaikka sellaista, että kun ne on jalostettu kasvamaan niin nopeasti, niin niiden elimistö ei kestä sitä. Toinen on sitten se, että jos joku niistä jää vähän pienemmäksi niin ne ruokinta-automaatit nousee aina vähän korkeammalle. Jos joku jää pienemmäksi niin se ei enää yllä sinne.

- Se nälkiintyy?

Se kuolee janoon. Ja kun kuvasin sitä pientä broileria siinä turpeella ja luulin että se on kuollut; kun olin kuvannut jotain 10 sekuntia, niin huomasin, että se nosti pikkuisen nokkaansa ja huohotti. Sitten se lävähti takaisin sinne turpeeseen. Siinä jotenkin ensimmäistä kertaa näki, että se kuolema tehotuotantotiloilla ei ole nopea. Janoon kuoleminen on sellaista hengiltä kitumista. Tai nälkiintyminen. Ja kun niitä oli paljon siellä, ja näki, että ne kohta kuolee. Se oli jotain, mitä en ollut osannut odottaa. Muistan kun seuraavana päivänä menin tuohon lähikauppaan, ja sitten kun näki niitä hunajamarinoituja broilereita niin syntyi sellainen fiilis, että vittu mitä meininkiä tämä on. Siinä mielessä se muutti ajattelua, mutta myöhemmin on sitten kovettunut. (Haastattelu 3)

Hyvin nuorena koetut kuvausreissut jättivät yhdelle haastateltavalle ikävän jälkimaun, koska kokemuksesta ei puhuttu tarpeeksi jälkikäteen. Pitkään mukana olleet ovat pieni ja yhteen hitsautunut ryhmä, eikä uudempien kokemusmaailmaan enää osata samaistua.

Tietyllä tavalla ne kuvaukset oli tosi hyviä ja jännittäviä, mutta ehkä niitä olisi pitänyt enemmän avata ja purkaa yhdessä sen jälkeen. Ja olin varmaan liian nuorikin siihen. En ehkä iällisesti, mutta psyykkisesti. Kun on tietyllä tapaa vähän henkisempi ihminen, niin kunnollinen henkinen valmistautuminen siihen olisi tosi tärkeää. Niin siinä vältyttäisiin tosi paljon semmoiselta sotkulta ja hässäkältä.

- Oliko teillä mitään yhteistä valmistautumista?

En mä ainakaan kokenut, että olisi ollut mitään. Tai jälkeensä. Mä muistelen, että oli ehkä puhetta siitä, mutta oikeasti ei sitten päässyt puhumaan siitä kokemuksesta. Musta sitä oli tosi vähän. (Haastattelu 4)

Osa kokeneista kuvaajista tiedostaa myös sen, että uusilla kuvaajilla ei varmasti ole helppoa konkareiden mukana. Raskaiden kuvausten jälkeen kokeneimmat eivät aina jaksa paneutua

ensikertalaisten tarpeisiin purkaa kokemuksiaan. Salakuvaamisen uuvuttavaa luonnetta kuvaa hyvin kokeneen kuvaajan toteamus siitä, että lopulta ani harva jaksaa motivoitua juuri tämän tyyppiseen toimintaan pitkäjännitteisesti. Vaihtuvuus uusien kuvaajien välillä onkin suurta, toisaalta mukana on useita henkilöitä jotka ovat tehneet kuvauksia todella pitkään.

- *Puhutaanko niistä kuvauskokemuksista jälkeempään?*

Kyllä niitä sitten usein jälkikäteen autossa voidaan käydä läpi. Lähinnä mietitään, että ei saatana mitä touhua, ja että mitä niiden päässä liikkuu. Mutta monesti on niin kokenutta porukkaa, ettei se jätä sillä lailla hirveitä arpia.

- *Entäs ensikertalaisten kanssa?*

Monesti sitten tarkkailee niitä ja huomaa, että usein on tunteet pinnassa. Menee sillä lailla yli se mitä siinä tapahtuu. Ja niillä ei ehkä ole sellaista loppuun asti mietittyä kaavaa, miten ne hoidetaan. Siellä voi kysyä, että onko kaikki okei ja voi keskustella siitä, mutta joskus sitten kun itsekin on tosi väsynyt ja välillä käy paljon uusia ihmisiä niin joskus menee vähän lattian raoista se homma. Että ei ehkä niin hyvin hoida sitä kuin olisi tarpeellista.

- *Vaihtuuko porukkaa paljon?*

Ei niitä montaa kymmentä ole. Kysytään jotain, jolla on kiinnostusta ja joka vaikuttaa siltä, että pystyisi siihen. Jos joku ihan ex tempore kysyisi, niin ei olisi toivoakaan. Täytyy olla jonkinlaista näyttöä siitä, että on ollut mukana toiminnassa ja että on luotettava ihminen. On vähän arvioitu, että sopiiko tähän. Kun on uusia mukana, niin on vaikea sanoa, miksi joku ei välttämättä jatka. Jotkut käy kerran pari, eikä välttämättä sitten enää halua lähteä. Syyt jää vähän epäselviksi. Tulee syitä.... Mutta ei sitten välttämättä suoraan sanota, ettei enää pysty. Että kun 20 kertaa on ollut aina joku syy miksei voi lähteä, niin voi tehdä omat päätelmänsä.

- *Onkohan se vaikeaa myöntää, jos ei enää pystykään siihen?*

Niin siinä voi olla sitä. Kukaan ei halua välttämättä myöntää, etten mä pystykään tähän. Tai itsellekään. Voi perustella sitä itselleen, että on syitä arkielämässä miksei voi tehdä sitä. Mutta se vaihtuvuus on... ehkä heti alussa mun mielestä jo näkee, että kuka tulee jäämään ja kuka ei. Habituksesta vähän tietää. Vaihtuvuus on kohtuullista. Enemmän jää pois kuin mitä tulee. Sitten on sellaisia kestonaamoja, jotka on tehneet vuosia. Ja kyllä se vaatii sellaista henkilökohtaista uhrautumista, jos haluaa olla tosissaan monta kertaa viikossa ympäri Suomea jossain ihmeellisissä tiloissa. Että moni ei sitten käytännössä pysty siihen.
(Haastattelu 2)

Joulukuussa 1997 eläinoikeusaktivistien ja tuotantotilojen omistajien väliset jännitteet

nousivat mediamyrskyn keskiöön, kun orimattilalainen turkistarhaaja ampui haulikolla itsenäisyyspäivän yönä tarhalle pyrkinyttä viiden aktivistin ryhmää ja haavoitti heistä kolmea (Lundbom 2016). Oman tutkimukseni informantit eivät ole kokeneet väkivallan uhkaa kuvauksien aikana.

- *Onko sattunut mitään konflikteja kuvausten aikana? Puhuit aikaisemmin niistä laukauksista.*

Joskus on laukauksia kuulunut takaa, turkistarhoilla. Ei ole ollut suoria konflikteja. Kerran on sikatilän omistaja tullut paikalle, en ollut silloin sisällä vaan odotin siinä ulkona. Turkistarhoilta ollaan jouduttu useamman kerran lähtemään karkuun. Tai no ei sillä tavalla juoksemaan karkuun, mutta vetäytymään. (Haastattelu 3)

Salakuvausmateriaalin esittäminen televisiossa on ollut OE:n toiminnassa iso käännekohta. Ensimmäisten kuvien päätyminen kaikkien paikallisten tv-kanavien uutisiin asti koettiin merkittävänä onnistumisena.

Kyllä eläinoikeusliikkeessä on sellaisia 'missä olit, kun kuulit Kennedyn murhasta' -tyylisiä juttuja. Yksi on sellainen, kun aktivisteja ammuttiin siellä Orimattilassa turkistarhalla. Toinen on ehkä 2007 vuoden ensimmäiset kuvauskampanjan julkaisut, mikä meni ihan kreisiksi koko homma. Ei me osattu odottaa mitään sellaista mediahuomion määrää. Me oltiin tosi innoissamme, kun A-studioilta tuli kyselyä, että olisiko meillä kotimaista materiaalia broilereista. Me vastattiin, että 'No onhan meillä!' (naurua). Oltiin tosi tyytyväisiä, että saatiin ne materiaalit telkkariin.

- *Että se oli sellainen iso käännekohta?*

Joo. Ja sitten se mitä siitä seurasi... Että se ei ollut enää vain se A-studio, vaan ne oli A-studion jälkeen uutislähetysessä. Ja ne oli muistaakseni kahdeksan päivää pääuutisissa kaikilla kanavilla ne kuvat. Siitä seurasi sellainen dialogi. Kaikki oli kiinnostuneita niistä, se oli ihan... Toki me tehtiinkin sitä aika tehokkaasti. Ei me ehditty nukkumaan. Oli siinä paljon sellaista riitelyäkin, mutta on se sellainen kokemus, että sen muistaa. (Haastattelu 3)

Vuoden 2007 salakuvien julkituominen ja niistä seurannut medianäkyvyys on OE:n toimintahistoriassa erittäin poikkeuksellinen ja käänntekevä virstanpylväs. Median kiinnostuksen nopeahko hiipuminen ilmenee etenkin paljon kuvanneiden muistoissa selkeänä pettymyksenä.

5.3 Yhteisöllisyyden merkitys eläinoikeusliikkeessä

Lähes kaikki haastateltavat ovat kokeneet OE:n hyvin tiiviinä yhteisönä jolla on ollut itselle suuri sosiaalinen merkitys, ja joka on pikkuhiljaa miltei korvannut liikkeen ulkopuoliset ystävät. Tämä on osin käytännön syistä johtuvaa: hyvin aktiivisesti mukana olevat ja toiminnalle omistautuneet eivät yksinkertaisesti ehdi enää viettää aikaa muiden kuin toisten aktivistien kanssa. Myös kahden eri maailman sovittaminen tuntui osasta raskaalta: ei-aktivistien kanssa täytyy olla tarkkana puheissaan.

- *Miten paljon olet tekemisissä muiden aktivistien kanssa?*

Aika tiukasti tällä hetkellä. Olen pitkälti liukunut siihen, että sosiaaliset ympyrät on muita aktivisteja. Varsinkin kun on tehnyt muutaman vuoden tosi intensiivisesti juttuja, niin siinä käytännön pakostakin ne muut ihmiset on myös aktivisteja keitä eniten on siinä ympärillä. Aika vähän jää aikaa muulle sosiaaliselle elämälle tai tavallisten kavereiden tapaamiselle. Ja se on myös aika raskasta, koska sitten on kaksi eri maailmaa jotka täytyy sovittaa yhteen. Tai pitää erillään. Pitää aina miettiä, että mistä jutuista voi puhua. (...) Että käytännössä melkein pelkästään muiden aktivistien kanssa. (Haastattelu 2)

Pitkään mukana ollut haastateltu koki myös yksinäisyyttä. Eläinoikeusliikkeessä toimijoiden vaihtuvuus on suuri ja näin ollen pitkäaikaiset ystävyysuhteet ovat harvinaisia.

Mun mielestä eläinoikeusliike on sosiaalisesti tavallaan tosi hyvä juttu, mutta kun siinä on ollut mukana jotain parikymmentä vuotta, niin se on tosi yksinäistä.

- *Yksinäistä?*

Niin. Kun aika monilla ihmisillä on ystäviä, ketkä ne on tunteneet... mun ikäisillä saattaa olla ystäviä ketkä ne on tunteneet monta kymmentä vuotta. Mutta sitten eläinoikeusliikkeessä, esimerkiksi ne ihmiset keiden kanssa mä nyt työskentelen, oikeastaan yksi tai kaksi on sellaisia, ketkä olen tuntenut pitkään. Muut on sellaisia jotka olen tuntenut pari-kolme vuotta.

- *Mistä se johtuu?*

Se johtuu siitä, että täältä ihmiset vaihtuu. Eri syistä ihmisille tulee erilaisia vaiheita elämässä, ja sitten ne jää pois liikkeen toiminnasta. Ja olen ollut kauhean huono pitämään niihin enää yhteyttä, koska niitä ei enää sillä lailla luonnostaan näe. Sitten aina huomaa

välillä... *Pari viikkoa sitten tapasin ihmisiä jotka oli aikanaan paljon mukana toiminnassa, ja sellaiset tapaamiset saa oikeastaan aika yksinäisen olon. Että niin moni siisti tyyppi on jäänyt pois omasta elämästä.*

- *Että se pysyvyys on niin vähäistä?*

Joo. Arvostan tosi paljon niitä ihmisiä keiden kanssa teen töitä, ne on tosi päteviä, motivoituneita ja hyviä tyyppejä. Ja hauskojakin. Mutta kun on nähnyt ne ihmiset, ketkä aikaisemmin oli mukana... ne on olleet tosi hyviä tyyppejä, motivoituneita. Sitten kun niitä ei enää näe, niin menee ehkä vaikeaksi sellainen sosiaalinen juttu. Voiko ajatella, että ne ihmiset keiden kanssa nyt tekee töitä, tulee olemaan mukana vielä...

- *Kymmenen vuoden päästä?*

Niin. (Haastattelu 3)

Murrosikäisenä OE:n toimintaan liittynyt haastateltu liikkui useissa kaupungeissa, ja koki OE:n paikallisjaostoihin tutustumisen mutkattomana.

Musta tuntuu, että kun itse aloitin OE:ssa ja muissa niin... no, olin tietenkin itse tosi nuori, niin olin avoin ja tutustuin ihan älyttömän helposti kaikkiin. Asuin muualla mutta hengasin paljon Helsingissä, ja kun tuli yövyttyä ihmisten luona, niin tuli kyllä tutustuttua tosi hyvin ihmisiin. Kotikaupungin paikallisosastossa vaikuttavat tyypit ei niin paljon liikkuneet muissa kaupungeissa, niin ne ehkä jäi vähän etäisiksi. Mutta Helsingin tyypit oppi tuntemaan tosi hyvin. Ja Tampereeltakin, kun sielläkin tuli liikuttua paljon ja jossain vaiheessa Jyväskylässäkin. (Haastattelu 4)

Ylöjärven eläinoikeustapaamisessa näin myös paljon lapsiperheitä. Perheen ja eläinoikeustoiminnan yhdistäminen kiinnosti minua, ja yhden haastatellun kanssa olikin puhetta aktivismista ja vanhemmuudesta.

- *Onko aktivistivanhemmilla minkäänlaista yhteistoimintaa?*

Mun mielestä aika vähän. On kasvissyöjäperheiden tapaamisia, ja nykyään eläinoikeusleireillä on käsittääkseni otettu lapsiperheet enemmän huomioon. Mutta ei täällä, ehkä Tampereella ja Helsingissä on enemmän mutta se voi johtua siitä, että on enemmän ihmisiä. Siellä enemmän ne perheelliset aktivistit kokoontuu, mutta se ei ehkä ole enää niin sidottu siihen eläinoikeusaktivismiin. Enemmän yhdistää se kasvissyönti. Mutta lapsen myötä on tutustunut paremmin sitten niihin ihmisiin, ketkä on samaan aikaan saaneet lapsen. Keillä

on saman ikäisiä lapsia, sitten on tullut enemmän vieraitua niiden luona. (Haastattelu 4)

Yhteisöllisyyttä koskevissa muistoissa korostui haastateltujen ystäväpiirin homogeenisyys. Aktiivinen toiminta OE:ssa vie paljon aikaa, joten läheisimmät ystävät ovat lähes kaikilla toisia aktivisteja. Toiminnan ulkopuolisista ystäväistä voi helposti etääntyä, sillä luontainen tapa viettää aikaa yhdessä puuttuu.

5.4 Eläinoikeusleirit

Eläinoikeusleirit ovat olleet lähes kaikille haastatelluille tärkeitä tapahtumia niin aatteen kuin sosiaalisten suhteiden kannalta. Osa käy leireillä edelleen vuosittain.

Sillon 2006 menin ensimmäiselle leirille ja sen jälkeen olen ollut jokaisella. En ole ollut järkkääjänä, mutta olen saattanut pitää joitain työryhmiä. Kyllä ne selvästi innostaa aina. Kun täällä ei kuitenkaan ole niin paljon ihmisiä keiden kanssa toimia. Niin sitten huomaa, että on meitä kumminkin aika paljon. (Haastattelu 1)

Leireillä oli 2000-luvulla myös hieman huono maine, niissä saatettiin juhlia railakkaasti ja kaikki eivät tämän takia kokeneet niitä itselleen ominaiseksi tavaksi osallistua toimintaan.

Olen pysynyt vähän etäällä siitä. Kun lähdin itse toimintaan mukaan, niin ne leirit oli vähän huonomaineisia. Siellä biletettiin. Kuuli huonoja juttuja ihmisten kautta, joilla oli huonoja kokemuksia. Ja oli semmoinen mielikuva, että on semmoista rämäpäistä meininkiä. Sen jälkeen se on sitten rauhoittunut. Tavallaan järkeistynyt niistä ajoista.- - Ja en ole ollut hirveän kiinnostunut muutenkaan siitä, että mitä siellä on tarjolla. En välitä verkostoitua. (Haastattelu 2)

1990-luvun leireillä saatettiin käydä kiivasta keskustelua eri toimintamalleista. Pasifistiset ja antipasifistiset näkemykset olivat joskus törmäyskurssilla. Myös ajoittain vaivannut aikaansaamattomuus on jäänyt mieleen pitkään mukana olleella aktivistilla.

On olleet motivoivia. Muistan yhden esimerkin, joka...

- *Oliko se ensimmäinen leiri?*

Se oli ensimmäinen. Vaikka siellä oli hirveää riitelyä mun ja muutaman muun välillä. Keskusteltiin Fur Centerin edessä pidettävästä mielenosoituksesta. Ja siinä oli vastakkain pasifistit ja antipasifistit. Pasifistit oli siinä jotenkin kauhean aggressiivisia, mikä oli musta tosi hassua. Keskustelu koski sitä, että voidaanko kieltää se, että kukaan ei saisi esimerkiksi heittää maalipommeja busseja kohti. Maalipommi kuulostaa pahalta: eihän se mikään pommi ole. Maali leviää siihen bussin kylkeen.

- *Siis jotain vesi-ilmapalloja vai?*

Niitä tai sitten hehkulamppuja, joista oli kanta irrotettu ja täytetty sitten maalilla.

- *Mutta sittenhän siinä on jo lasia...*

Joo, mutta ne ihmiset istuisivat sisällä bussissa. Tai jotkut ajattelivat, että jos siinä bussin vieressä on ihmisiä, ja joku heittäisi siihen sellaisen lasilampun niin siinä olisi vaaratilanne. Mutta tuollainen riita se oli. Itse olin sitä mieltä, että se on tosi hyvä, jos joku heittää niitä maalipalloja. Siitä sitten riideltiin. Mutta silti siitä leiristä jäi hyvä fiilis, oli jotain 150 ihmistä. (...) Mutta muistan vaikka, että kun käytiin kampanjaa Karttulan koeläinkasvattamoa vastaan, ja sitten Marimekkoa vastaan 2000-luvun alussa. (...) Ja jokainen istuu siellä niska kyyryssä ja toivoo, että ei joutuisi tekemään mitään. Ne kampanjat näytti jotenkin toivottomilta, vaikka me aika nopeasti voitettiin sen jälkeen. (Haastattelu 3)

Toiminnasta etäätynyt haastateltu koki alkuvuosien innostuksen jälkeen leirit turhan samanlaisina ja itseään toistavina. Hän uskoo, että leiritoiminta on antoisinta nimenomaan uusille aktivisteille.

Olen käynyt alusta asti tosi paljon leireillä, mutta viime vuosina en. Varmaan 10-20 kertaa. Silloin kun tuli liikkeeseen, niin ne oli sellaisia, että niistä sai ihan hulluna intoa tehdä asioita.

- *Vaikuttiko ne leirit sun omaan aktivismiin?*

Aluksi tietenkin, kun kohtasi ihmisiä jotka ajatteli samalla lailla, niin sitten oli; et: 'Wau, meitä on näin paljon!' Että kyllähän me voidaan tehdä ihan mitä tahansa. Ja kun oli se tarve tehdä jotain, niin se oli se kanava mitä kautta pääsi verkostoitumaan ja kampanjoihin mukaan enemmän. Ja sai tietoa asioista. Mutta sitten se vähän niin kuin hiipui, ja nykyään kun käy niin siellä hirveästi pyörii ne samat aiheet. Ei sieltä enää saa niin paljon sellaista uutta intoa. Että se tuntuu niin itseään toistavalta. Jos sinne tulee uusia, niin onhan ne niille tärkeitä. Vaikka joku pöydänpitoryhmä, jos et ole koskaan pitänyt pöytää niin sitten. (Haastattelu 4)

Vuosituhanen vaihteessa eläinoikeusliike oli usein esillä mediassa, ja tämä näkyi myös leirien osallistujamäärissä. Leirit ovat muuttuneet vuosien kuluessa pienemmän piirin tapahtumaksi, ja sitä myöten tuoneet mukaan motivoituneempia toimijoita.

Joo, onhan se muuttunut vuosien varrella. (...) Ehkä ilta- ja aamutoiminta on monipuolistunut. Ja sellainen dokaaminen on siellä vähentynyt mun mielestä tosi paljon. (...) Muistan, että jossain vaiheessa aina lähdettiin sitten baariin tai jotakin muuta. Onhan se aika normaalia sen ikäisille, aika normaali tapa viettää iltaa. (Haastattelu 4)

Osallistujamäärät on pudonneet. Eläinoikeusliikkeen ympärillä ei tällä hetkellä ole olemassa sellaista skeneä. On kiinnostuneita, ja osallistutaan jos ihmisiä pyytää osallistumaan. Silloin kun se niille sopii. Että nyt on paljon vähemmän mukana ihmisiä, mutta ne on enemmän sitoutuneina siinä toiminnassa. (Haastattelu 3)

Kaikki haastateltavat kuvailivat OE:ta tiiviiksi, jopa perheen kaltaiseksi yhteisöksi. Aktiivisesti toiminnassa mukana olevilla on lämpimät välit. Kokoukset ovat luonteeltaan hyvin vapaamuotoisia. Tiivis yhteisöllisyys on voitu aluksi kokea jopa vieraannuttavana piirteenä.

Face-to-face-tilanteissa on aika lämpimät välit niillä ihmisillä, jotka on aktiivitoiminnassa mukana. Vähän niin kuin semmoinen perhe. Ja kokouksetkin on monesti sellaisia vapaita, että ei ole tiukkaa. Tästä sitten seuraa myös omat ongelmansa: kaikillehan tuollainen ei sovi. (...) Itsekin mä vierastin sellaista kauan aikaa, ulkopuolisen silmiin se vaikutti vähän uhkaavalta kun on sellainen tiukka joukko ihmisiä, jotka tuntee toisensa tosi hyvin. Mutta kyllä sitten kun alkoi lähtemään mukaan niin oli hyvin vastaanottavainen ilmapiiri. Sellaista hyvin läheistä ja vapaamuotoista. (Haastattelu 2)

2000-luvulla yhteisöllisyys ilmeni myös nyt jo edesmenneen Eläinoikeusfoorumin keskustelujen kautta, joissa käytiin välillä pitkiä eettisiä kiistoja veganismin määrittelystä ja muista eettisistä kysymyksistä. Samaa perinnettä jatkaa Facebookin Vegan Fight Club, joka tarjoaa areenan pitemmän kaavan väittelyille (Facebook).

Sitten on ollut tämä Vegan Fight Club, jossa ihmiset on riidelleet tarkoituksella. Se on

ajatuksena sellainen, että kun aina tapellaan, niin tapellaan sitten kunnolla. Niin siellä on myös aktiivista porukkaa väentämässä näkökulmaeroista. Se on ehkä vähän jo polttanut siltojakin muihin porukoihin, kun on vähän avauduttu. Se ryhmän henki ei ole ehkä ollut ihan tiedossa kaikille osapuolille. (Haastattelu 2)

Laittoman toiminnan parissa toimivat kokivat enemmän yhteenkuuluvuutta keskenään, eikä kokouksissa kävijöiden kanssa välttämättä tutustuta niin syvästi. Yhteisöissä läheiset välit syntyvät kuitenkin samalla tavoin kuin muutoinkin ystävästyessä, pelkkä yhteinen aatemaailma ei vielä takaa lämpimiä välejä.

Riskaabelimman toiminnan porukka on hitsautunut enemmän yhteen. - - OE-porukassa ei puhuta yhteisöllisyydestä, toiminta yhdistää ihmisiä eikä niinkään elämäkatsomus. Esimerkiksi kahden yksittäisen ihmisen vegaanius ei tuo välttämättä yhteisöllisyyttä niiden välille. (Haastattelu 3)

6. PÄÄTÄNTÖ

Olen tarkastellut tässä tutkimuksessa neljän suomalaisen eläinoikeusaktivistin muistoja toiminnastaan eläinoikeusliikkeessä sekä heidän kuvauksiaan aktivismin vaikutuksesta identiteettiin. Lisäksi käsittelin tutkimuksessani Oikeutta eläimille -järjestön aineistoluovutusprosessia Kansan Arkistoon ja tämän luovutuksen yhteiskunnallista merkitystä laajemmin. Tässä luvussa suoritan yhteenvedon tutkimukseni analyysin kautta ilmenneistä keskeisistä tutkimustuloksista, ja vertaan yhtä niistä Panu Luukan vuoden 1998 tekemään tutkimukseen OE:sta. Pohdin myös tutkimusprosessini onnistumista, ja esittelen mahdollisuuksia aiheen jatkotutkimuksille.

6.1 Eläinoikeusliike suomalaisissa arkistoissa

Kansan Arkiston teettämän kyselyn mukaan eläinoikeusliikkeen vaiheita on tallennettu suomalaisiin arkistoihin hyvin heikosti. Tähän ovat vaikuttaneet sekä arkistojen harjoittama passiivinen tallennuspolitiikka ruohonjuuritason järjestöjen suhteen että järjestöjen oma haluttomuus luovuttaa aineistojaan arkistoihin. OE:n ja muiden pienten järjestöjen arkistot

ovat usein hajasijoitettuina yksittäisten toimijoiden hallussa. Näin ollen ne ovat myös vakavassa vaarassa tuhoutua tai kadota. Tilanne on kestävämmällä pohjalla niin järjestöjen historian tallentumisen kannalta kuin laajemminkin yhteiskunnallisesti ja kulttuurihistoriallisesti tarkasteltuna. Ruohonjuuritason järjestöjen toimintahistoria on tallennettava asianmukaisesti. Tämän päivän OE on lisäksi järjestönä hyvin merkittävä yhteiskunnallinen vaikuttaja, jonka kampanjat ovat jo suoraan vaikuttaneet suomalaisten kulutustottumuksiin. Sen toiminnan tallentuminen on erittäin tärkeää koko maan historian kannalta.

OE:n kannalta tilanne näyttää kuitenkin valoisalta Kansan Arkiston tallentaessa lähitulevaisuudessa järjestön kokoaman aineistoluovutuksen ja oman tutkimukseni haastatteluineen. Kyseinen tallennus lienee Suomen arkistojen historiassa ainutlaatuinen etenkin, jos luovutukseen sisällytetään myös järjestön salakuvamateriaalia. Järjestön hallussa oleva, laittomin keinoin tuotettu videomateriaali sekä oman tutkimukseni henkilöhaastattelut ovat erittäin arkaluontoista arkistomateriaalia, joten niiden käyttörajoituksiin on sovellettava henkilötietolakia erityisen huolellisesti. Eläinoikeusaktivistit ovat tiettyjen toimintatapojensa ansiosta poliisin seurannassa, joten tutkijaluvan päätyminen vaikkapa peitetehtävissä toimivan poliisin haltuun voisi olla järjestön jäsenille erittäin vahingollista. Salakuvaamiseen liittyvän aineiston tallennus on tärkeää, sillä se on aineistona ainutlaatuista. Aikaisemmat OE:n tuotantotilavideot ovat olleet ulkomaisia, vuodesta 2007 alkaen OE on kuitenkin tuonut videoillaan esiin nimenomaan kotimaisten tuotantotilojen olosuhteita. Suomessa kuvatut videot ja niiden vaikutus suomalaisiin kulutustottumuksiin on kiistan, ja ne ovat sen vuoksi erittäin käänteentekeviä myös OE:n toiminnan historiassa.

6.2. Eläinoikeusliike ja identiteetti

Tarkastelin tutkimuksessa informanttien eläinoikeusfilosofisen identiteetin kehitystä lähtien lapsuuden kokemuksista, ja edeten eläinoikeusliikkeeseen liittymisen motiiveihin sekä eläinoikeusfilosofian nykyiseen merkitykseen omassa toiminnassa. Kaikilla oli ollut lemmikkejä, mutta vain puolet haastatelluista oli lapsuudessa erityisen eläinrakas. Eläinrakkauden sijaan kaikki aktivistit korostivat eläinten oikeuksien puolustamisessa vahvaa käsitystään oikeasta ja väärästä. Eläinten arvoa oman elämänsä arvokkaana subjektina painotettiin. Osalle eläinoikeusliike oli tullut tutuksi anarkismin, ympäristönsuojelun tai

muunlaisen ruohonjuuritason toiminnan myötä. Eläinoikeusfilosofia oli kaikille vastaajille tuttu aihe eläinoikeusfilosofisten klassikkoteosten kautta. Suurin osa luki kiinnostuneena myös uudempia teoksia, mutta eläinoikeusfilosofia koettiin toisaalta myös liian korkealentoisena ja uuvuttavana arkipäiväisiin eettisiin pohdintoihin sovellettavaksi.

Tarkastelin eläinoikeusaktivistien näkemyksiä identiteetistä myös alakulttuurien, sukupuolten ja vähemmistöjen kautta. Informanttien yksimielinen kokemus OE:sta kaikille sukupuolille ja seksuaalisille suuntauksille turvallisena, kaikenlaisesta syrjinnästä vapaana yhteisönä korostui muistoissa ja kertomuksissa vahvasti. Kaikki haastatellut kokivat OE:ssa toimiessaan yleisen ilmapiirin hyvin suvaitsevaiseksi ja olevan vailla perinteisten sukupuoliroolien paineita.

Panu Luukan OE:ta käsittelevässä tutkimuksessa (Luukka 1999) korostui näkemys aktivisteista, jonka mukaan naiset ovat pakotettuja esittämään naiseuttaan maskuliinisesti ja korostetun kovatunteisesti. Vastaavasti Luukan mukaan miehille oli edullista herkkä olemus, eikä heiltä vaadittu samanlaista sukupuolen tietoista esittämistä kuin naisilta. Omassa tutkimuksessani kuitenkin käy ilmi, että informantit kokivat Luukan tulkinnan vahvaksi väärinymmärrykseksi. Kertomuksissa korostuivat suvaitsevainen suhtautuminen kaikenlaisiin tapoihin toteuttaa tai ilmentää sukupuolta. Niin perinteiset kuin modernit tavat ilmaista maskuliinisuutta tai jotain muuta sukupuolitettua piirrettä sallittiin jokaiselle, eikä kenelläkään ollut muistoja tietynlaisen habituksen omaavien syrjinnästä. Kenties Luukka tulkitsi näkemäänsä tuolloin turhan kapeakatseisesti ja heteronormatiivisesti, jos järjestössä toimineet naiset tuntuivat hänestä pakotetun maskuliinisilta. Luukan tutkimuksessa hahmoteltu “aktivistin muotokuva” on ongelmallinen, sillä se pohjautuu täysin tutkijan omaan tulkintaan. Omien, henkilöhaastattelujen pohjalta esiin nousseiden tutkimustulosteni valossa OE kuitenkin vaikuttaa tarjoavan jäsenilleen turvallisen ympäristön olla oma itsensä. Eläinoikeusliikkeeseen yhdistetään usein erilaiset ala- ja vastakulttuurit, yleisimmin etenkin anarkismi ja punk-liike. Molemmat toistuivat myös haastateltavien muistoissa, mutta niiden näkyvyyden koettiin vähentyneen merkittävästi OE:n toiminnan aikana. Tänä päivänä OE:n toimijoita on vaikeampi määrittää tietyn alakulttuurin kautta, ja järjestön jäsenrakenne on kohtuullisen heterogeeninen.

Määrittelin tässä tutkimuksessa vähemmistöiksi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt, vammaiset ja maahanmuuttajataustaiset. Kaikista näistä informantit mainitsivat kertomuksissaan useimmiten sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt. Vammaisia aktivisteja

järjestössä toimii hyvin vähän, mutta esimerkiksi eläinoikeusleireillä pyritään ottamaan esteettömyys huomioon vammaisia osallistujia ajatellen. Maahanmuuttajataustaisia aktivisteja koettiin olevan kaikista mainitsemistani vähemmistöistä prosentuaalisesti vähiten, mutta heidän määränsä on kasvanut samaa tahtia Suomen koko maahanmuuttajaväestön myötä.

Olin kiinnostunut myös aktivistien näkemyksistä OE:n ja median välisestä vuorovaikutuksesta tänä päivänä, erityisesti koska 1990-luvulla tilanne eläinoikeusliikkeen ja lehdistön välillä oli hyvin jännitteinen. Salakuvaamisen myötä median kiinnostus eläinoikeusliikettä kohtaan kasvoi valtavasti. Muistoissa kertaantui vuonna 2007 koettu hämmästyks, kun ensimmäiset salakuvat päätyivät kaikkien merkittävien tv-kanavien pääuutisiin useamman päivän ajan. Nykyään salakuvien merkitys on etenkin kuvaajien mielestä romahtanut, eikä uusia kuvia saa enää helposti valtakunnallisiin medioihin. Uusien kampanjoiden näkymättömyys televisiossa ja sanomalehdissä koetaan epäonnistumisena.

6.3 Toiminta ja yhteisöllisyys eläinoikeusliikkeessä

Kaikki tutkimusta varten haastatellut aktivistit olivat toimineet hyvin aktiivisesti OE:n kampanjoissa. Perehdyin analyysissäni erityisesti muistoihin eläinoikeusliikkeen toiminnasta. Yleisin toiminnan muoto oli erilaiset katukampanjat, ja vähäisemmässä määrin mielenosoitukset. Katukampanjoista kerrottiin valtaosin positiivisia muistoja, kohtaamiset ihmisten kanssa olivat enimmäkseen positiivisia. Syyksi tälle aktivistit arvioivat katukampanjoiden luonteen: infopöydän luo tullaan vapaaehtoisesti ja näin ollen kampanjan asiasisältöön on mahdollista tutustua rauhallisesti ja ilman pakotettua vuorovaikutusta. Mielenosoituksista lähes kaikilla vastaajilla oli negatiivisia muistoja. Osa piti niitä tehottomina ja sen myötä kiusallisina, ja mielenosoitusten aikana myös aggressiivinen palaute ja fyysisen väkivallan uhkan todennäköisyys yleistyivät. Toisaalta myös muutoin pidettyjen katukampanjoiden aikana oli ilmennyt fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa, mutta kaikki vastaajat pitivät uhkaavia tilanteita ylipäätään kohtuullisen harvinaisina.

Kolme neljästä haastatellusta oli osallistunut laittomaan toimintaan salakuvauksen muodossa. Salakuvauksiin erityisen aktiivisesti osallistuneilla pääpaino muistoissa oli selkeästi tämänkaltaisessa toiminnassa, ja ne ovat yksityiskohtaisuudessaan muista muistoista

poikkeavia. Muistot tuotantotiloilla nähdyistä kuolleista tai kuolevista eläimistä olivat kuvaukseltaan erityisen visuaalisia, mikä viittaa näiden kokemusten erityislaatuun. Salakuvaamiseen liittyvä laittoman toiminnan muoto loi siihen erityisen raskaan elementin: paljon kuvauksia tehneet olivat erittäin omistautuneita juuri tälle toimintatavalle. Toisaalta myös kuvaamisen rankat olosuhteet ja kiinnijäämisen pelko aiheuttivat kuvaajissa suuren vaihtuvuuden. Kuvauksissa muutaman kerran mukana olleen muistoissa korostui kokemuksen liian vähäinen prosessointi ja sen myötä tästä toimintamallista etäännyminen. Pitkään kuvauksia tehneet ovat yhteen hitsautunut joukkio, jossa koettiin erityisen vahvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Kaikki haastatellut kuvailivat OE:n yhteisöllisyyttä positiivisin sanankääntein. Jäsenten keskinäisiä välejä kuvattiin lämpimiksi ja perheenomaisiksi. Koska kaikki informantit ovat olleet hyvin aktiivisia järjestön toiminnassa, koostuu ystäväpiirikin lähes kokonaan muista aktivisteista. Tähän oli kuitenkin myös muita syitä: erilaisen maailmankatsomuksen omaavien ystävien kanssa saattoi olla raskasta viettää aikaa. Kahden erilaisen aatemaailman välillä tasapainoilu koettiin hankalaksi.

Yhteisöllisyyteen liittyvissä muistoissa korostuivat myös eläinoikeusleirit. Kolme neljästä haastatellusta oli käynyt leireillä hyvin aktiivisesti, ja mieleenpainuvimmat muistot leireistä painottivat yhteenkuuluvuuden tunnetta, leirien inspiroivaa tunnelmaa ja oman motivaation kasvua. Negatiiviset mielikuvat leireistä liittyivät yleisimmin liialliseen juhlimiseen tai motivaation puutteen tuntemuksiin.

Aktivismi oli vaikuttanut kaikilla informanteilla voimakkaasti ihmissuhteisiin ja elämänvalintoihin. Etenkin veganismi oli aluksi aiheuttanut perheenjäsenten välille kiistoja, mutta vanhemmat ja sisarukset olivat hiljalleen hyväksyneet informanttien elämäntavan, eikä asiaa enää aktiivisesti käsitellä. Kolme neljästä haastatellusta oli omistautunut eläinliikkeen toiminnalle täysin, eikä heillä ollut muuta työuraa. Lapsen syntymä oli kahdella aktivistilla vaikuttanut aktivismiin konkreettisesti: toinen jättäytyi toiminnasta pois lapsen varhaisvuosien ajaksi, toinen etäännytti OE:n kokonaan.

6.4 Etnologisen eläinoikeustutkimuksen mahdollisuuksia

Arvioin tässä kappaleessa oman tutkimukseni onnistumista, ja pyrin osoittamaan kiinnostavia näkökulmia suomalaisen eläinoikeusliikkeen jatkotutkimuksiin etnologisesta näkökulmasta. Alkuperäinen suunnitelmani oli toteuttaa tämä tutkimus paljon laajemmalla otannalla. Lukuisista syistä lopullinen informanttien lukumäärä vakiintui kuitenkin vain neljään henkilöön, minkä koen tutkimukseni kannalta ehdottomana puutteena. Näin suppea otanta asetti kiistatta tutkimukseni analyysille lukuisia rajoitteita. Toisaalta onnistuin kuitenkin haastattelemaan erityisen aktiivisesti OE:ssa toimivia tai toimineita henkilöitä. Tämä seikka taas osaltaan syvensi haastatteluja, ja pidän niitä laadullisesti ja sisältönsä puolesta erittäin onnistuneina myös jatkotutkimuksia ajatellen. Myös muistitietotutkimuksen käyttö teoreettisena viitekehysenä oli analyysin kannalta hedelmällinen ratkaisu. Suppeasta rakenteestaan huolimatta tutkimukseni on näkemykseni mukaan realistinen kuvaus eläinoikeusliikkeen toimijoista tänä päivänä. Ainoastaan ajallisesti koen tutkimustulokseni hieman vanhentuneeksi, sillä esimerkiksi tutkielmassani usein esiin nousseen Vegaanihaasteen yhteiskunnalliset vaikutukset ovat olleet nähtävissä vasta viimeisen parin vuoden ajalta. Tekemistäni haastatteluista tuorein on vuodelta 2015, jolloin Vegaanihaasteen yllättävä menestys oli vielä edessäpäin.

Kansainvälisen eläinoikeustutkimuksen yksi keskeinen teema on aktivistien sukupuoli, sillä valtaosa liikkeen toimijoista on naisia (ks. esim. Donovan 1990, Kruse 1999, Gaarder 2011). Näin on myös Suomessa (Luukka 1999: 129), ja tämä seikka on mielestäni sekä mielenkiintoinen että jostain syystä kotimaisessa tutkimuksessa syrjään jäänyt aspekti, joka vaatisi ehdottomasti lisää huomiota. Sukupuolijärjestelmät näkyvät kaikkialla yhteiskunnassamme, ja olisi ollut hyvin mielenkiintoista paneutua aiheeseen myös omassa tutkimuksessani, mutta suppean aineiston ja toimijoiden turvaamisen vuoksi en voinut siihen valitettavasti tarttua. Uskon kuitenkin, että eläinoikeusaktivistien naisvaltaisuus olisi erittäin kiinnostava ja hedelmällinen tutkimusaihe myös suomalaisesta näkökulmasta.

Eläinoikeusliike ei rajoitu vain OE:n toimintaan. Laittomaan toimintaan ja sabotaasiin keskittynyt Eläinten vapautusrintama (EVR) on toiminut Suomessa 1990-luvulta saakka. Olisi mielenkiintoista toteuttaa tutkielmani rakennetta vastaavia teemahaastatteluja myös EVR-aktivistien kanssa, sillä EVR:n merkitystä osana suomalaista eläinoikeusliikettä ei voi

sivuuttaa. EVR:n ja muiden eläinoikeusliikkeeseen liittyvien tahojen tuottama materiaali ansaitsisi myös asianmukaisen tallennuksen arkistoon. Monet aktivistit omistautuvat eläinten oikeuksien puolustamiseen järjestötoiminnan muodossa, mutta lasken eläinoikeusaktivismiksi myös vegaaniseen elämäntapaan keskittyvän yritystoiminnan tai bloggaamisen. Tämän tyyppistä aktivismia olisi kiinnostavaa tutkia niin osana eläinoikeusliikkeen toimintaa kuin yhteiskunnallisen vaikutuksen kannalta.

Uskon, että eläinoikeusliike tulee olemaan tulevaisuudessa vielä entistäkin merkittävämpi vaikuttaja yhteiskunnassamme. Eläinoikeusliike vaikuttaa toiminnallaan kulttuurimme ja jokapäiväiseen arkeemme, ja se on mukana muuttamassa asenteitamme sekä eettistä ja ekologista ajatteluamme. Etnologinen tutkimusmetodi- ja näkökulma on erittäin monikäyttöinen myös ruohonjuuritason kansalaisjärjestöjä tutkittaessa.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Haastattelut

Haastattelut 1–4 tehty vuosina 2014–2015. Haastattelijana Anna Malin. Haastattelut ovat toistaiseksi tekijän hallussa, ja ne tallennetaan Kansan Arkistoon osana tätä tutkielmaa.

Internet-sivut

Animalia toimii. 2014. <http://www.animalia.fi/animalia-toimii/kampanjat> [viitattu 1.4.2014]

Facebook.Sipsikaljavegaanit.2017.

<https://www.facebook.com/groups/1701571030062709/?fref=ts> [viitattu 22.5.2017]

Facebook. VFC Leaks – Vegan Fight Club. 2017.

<https://www.facebook.com/groups/1703101206613110/> [viitattu 12.5.2017]

Fingerroos, Outi 2003: Refleksiivinen paikantaminen kulttuurien tutkimuksessa. – *Elore* 29

http://www.elore.fi/arkisto/2_03/fin203c.html [viitattu 1.4.2014]

Mitä on Oikeutta eläimille? 2014 <http://oikeuttaelaimille.net/oikeutta-elaimille> [viitattu 1.4.2014]

Oikeutta eläimille: Osallistu! 2015 <http://www.oikeuttaelaimille.net/osallistu> [viitattu 7.5.2015]

Takku. 2017. Öinen vierailu Pohjolan Matkan varikolla.

<https://takku.net/article.php/2016061000495676#comments> [viitattu 11.5.2017]

Vegaanihaaste. 2017. <http://vegaanihaaste.fi/info/> [viitattu 8.5.2017]

Wikipedia. Sipsikaljavegaanit.2017. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Sipsikaljavegaanit> [viitattu 11.5.2017]

Yhteiskunnallisen ja kulttuurisen eläintutkimuksen seura (YKES). 2017.

<https://elaintutkimus.wordpress.com/> [viitattu 22.5.2017]

Sanomalehdet

Helsingin uutiset. ”Kansanedustaja Kärnä: Onko Oikeutta eläimille -yhdistys rikollisjärjestö? 2017. <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/475249-kansanedustaja-karna-onko-oikeutta-elaimille-yhdistys-rikollisjarjesto> [viitattu 10.5.2017]

Pasanen, Anni. ”Jako ihmisiin ja eläimiin pitäisi lopettaa – Se vähentäisi myös rasismia ja naisten syrjintää, sanoo eläinfilosofi Elisa Aaltola”. *Helsingin Sanomat*. 2017. <http://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005179938.html> (vaatii lukijatunnukset) [viitattu 10.5.2017]

Kirjallisuus

Aaltola, Elisa 2013 (toim.) *Johdatus eläinfilosofiaan*. Suom. Johanna Koskinen. Helsinki: Gaudeamus.

Anttila, Veikko 1982. *Jyväskylän Tourula. Pienyhteisötutkimus*. Suomi 123. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Aro, Laura 1999. *Identiteetti ja perinne*. – Teoksessa Lönnqvist, Bo; Kiuru, Elina; Uusitalo, Eeva (toim.), *Kulttuurin muuttuvat kasvot – Johdatusta etnologiatieteisiin*. 1999. Tietolipas 55. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 178–187.

Donovan, Josephine 1990. ”Animal Rights and Feminist Theory”. *Signs* 15(2): 350–375.

Fingerroos, Outi ja Peltonen, Ulla-Maija 2006: Muistitieto ja tutkimus. – Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riina; Heimo, Anne & Peltonen Ulla-Maija (toim.), *Muistitietotutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7–24.

Fingerroos, Outi ja Peltonen, Ulla-Maija 2006: Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä. – Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riina; Heimo, Anne & Peltonen Ulla-Maija (toim.), *Muistitietotutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 25–48.

Gaarder, Emily 2011. *Women and the Animal Rights Movement*. New Brunswick, N.J.:

Rutgers University Press.

Gothóni, Rene 1997: Eläytyminen ja etääntyminen kenttätutkimuksessa. – Teoksessa Viljanen, Anna Maria & Lahti, Minna (toim.), *Kaukaa haettua. Kirjoituksia antropologisesta kenttätutkimuksesta*. Helsinki: Suomen antropologinen seura, 136–148.

Happonen, Marjo. 2005. *Matkalla yhteisöllisyyteen - näköaloja koulutuksen ja etnisyyden maisemiin*. Opetushallitus. Ammatillisen koulutuksen linja. Ohjaus- ja menetelmäyksikkö, 3.

Hyyppä, M. T. 2002. *Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys*. Jyväskylä: PS Kustannus.

Juppi, Pirita 2004. ”Keitä me olemme, mitä me haluamme?” *Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä*. Jyväskylä studies in humanities 29. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Korkiakangas, Pirjo 2006: Etnologisia näkökulmia muistiin ja muisteluun. – Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riina; Heimo, Anne & Peltonen Ulla-Maija (toim.), *Muistitietotutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 120–144.

Korkiakangas, Pirjo. 1996. *Muistoista rakentuva lapsuus*. Kansatieteellinen arkisto 42. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys.

Kruse, Corwin R. 1999. ”Gender, Views of Nature, and Support for Animal Rights”. *Animals and Society* 7(3): 179–199. Cambridge: The White Horse Press.

Kuula, Arja 2006. *Tutkimusetiikka*. Aineistojen tutkimus, säilytys ja käyttö. Tampere: Vastapaino.

Lundbom, Pia. 2009. *Kun pihdit kameraan vaihtuivat...: eläinoikeusaktivistien poliittinen tyylinmuutos*. Poliitikka: Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu 51. Helsinki: Valtiotieteellinen yhdistys.

Lundbom, Pia. 2016. *Eläinten puolustajat – Suomalaisen eläinoikeusaktivismin muuttuva poliittinen tyyl ja toiseus*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 570. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House, 27.

Lundqvist, Eveliina 2014. *Salainen päiväkirja eläintiloilta*. Helsinki: Into-kustannus.

Luukka, Panu 1998. *Ei ole oikeutta, on vain me! Radikaali eläinoikeusliike Suomessa*. Pro gradu. Helsingin yliopisto. Helsingin yliopisto. Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos, valtio-oppi.

Malm, Toni 2011. *Aktivistin eetos. Seurantatutkimus 1990-luvun radikaalitoimijoista*. Pro gradu. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta, sosiologia.

Portelli, Alessandro 2009. What Makes Oral History Different – Teoksessa Perks, Robert; Thomson, Alistair (toim.), *The Oral History Reader*. 2. painos. London: Routledge, 32–42.

Vilka, Leena 1996. *Eläinten tietoisuus ja oikeudet*. Helsinki: Yliopistopaino.

Vilka, Leena 1998. *Oikeutta luonnolle*. Helsinki: Yliopistopaino

Liite: Haastattelurunko

Kerro eläinten merkityksestä sinulle, lapsuudesta nykyhetkeen?

Kuinka päädyit mukaan eläinoikeustoimintaan?

Millainen merkitys eläinoikeusfilosofialla on sinulle ollut, onko tapahtunut muutoksia vuosien aikana?

Kerro sosiaalisista suhteista muiden eläinoikeusaktivistien kanssa

Mitä mieltä perheesi ja ystäväsi ovat siitä että olet mukana aktivistitoiminnassa?

Kerro millaisessa eläinoikeustoiminnassa olet ollut mukana? (mielenosoitukset, katukampanjat, laitton toiminta)

Millaista palautetta olet saanut toiminnastasi liikkeen ulkopuolisilta, vaikkapa katukampanjoiden aikana?

Oletko osallistunut eläinoikeusleireille? Vaikuttiko kokemus omaan toimintaasi liikkeessä?

Onko leiritoiminta muuttunut vuosien saatossa?

Mitä on suoran toiminnan aktivismi?

Oletko osallistunut suoran toiminnan aktivistitekoihin? Jos, niin millaisia kokemuksia ne ovat olleet?

Millainen yhteisöllisyys eläinaktivistien keskuudessa vallitsee?

Mikä muu kuin eläinoikeusaate aktivisteja yhdistää? Onko alakulttuurissa tiettyjä leimallisia piirteitä?

Onko miehillä ja naisilla havaittavissa erilaisia rooleja aktivistiyhteisössä?

Onko Suomen eläinoikeustoiminnassa näkyvissä vähemmistöjä kuten vammaisia, maahanmuuttajia tai seksuaalivähemmistöjä?

Miten eläinaktivismi on vaikuttanut elämänvalintoihisi kuten työuraan, parisuhteeseen tai ystävyyssuhteisiin?

Onko suhtautumisesi eläimiin ja niiden oikeuksiin muuttunut omien elämänmuutosten vaikutuksesta?

Kerro mieleenpainuvimpia muistoja liittyen omaan aktivismihistoriaasi?

Miksi eläinten oikeuksia pitää puolustaa?

Millainen on suhtautumisesi eläimiin verrattuna kanssaihmissiin?

Millaisen kuvan media on antanut eläinoikeusaktivismista Suomessa? Onko suhtautuminen muuttunut oman aktivismisi aikana?